

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**REFORMA ELEKTRODISTRIBUCIJSKEGA SISTEMA V
SLOVENIJI**

Ljubljana, september 2010

BLANKA ČRV

IZJAVA

Študent/ka Blanka Črv izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom dr. Maksa Tajnikarja, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 RAZVOJ DISTRIBUCIJE V SLOVENIJI	2
1.1 Organiziranost distribucije po drugi svetovni vojni	2
1.2 Organiziranost distribucije po osamosvojitvi Slovenije.....	3
1.3 Odpiranje slovenskega trga z električno energijo	3
2 TRENUTNO STANJE NA SLOVENSKEM TRGU Z ELEKTRIČNO ENERGIJO	4
2.1 Stanje v elektrodistribuciji	5
2.1.1. Distribucijska podjetja.....	6
2.1.2 GEN-I, d. o. o.	6
2.1.3 Družba SODO, d. o. o.	7
3 ENOTEN EVROPSKI TRG Z ELEKTRIČNO ENERGIJO	9
3.1 Evropska zakonodaja.....	9
3.1.1 Tretji energetske paket.....	10
3.1.1.1 Temeljna izhodišča direktive 2003/54/ES glede ločitve (angleško unbundling).....	11
3.2 Napredek pri oblikovanju enotnega evropskega trga z električno energijo	13
4 SLOVENIJA KOT DEL ENOTNEGA EVROPSKEGA TRGA ELEKTRIČNE ENERGIJE	14
4.1 Ureditev slovenske energetske politike.....	14
4.1.1 Energetski zakon	14
4.2 Ukrepi vlade in ministrstva za gospodarstvo za ureditev področja elektrodistribucije.....	15
4.2.1 Revizijsko poročilo	16
4.3 Reorganizacija, predvidena v odzivnem poročilu vlade	18
5 RAZPRAVA O PREDLOGU VLADE IN ALTERNATIVNE MOŽNOSTI UREDITVE ELEKTRODISTRIBUCIJSKEGA SISTEMA V SLOVENIJI	20
5.1 Analiza modela neodvisnega systemskega operaterja	20
5.2 Kritike predloga vlade	21
5.2.1 Pomisleki sindikatov	21
5.2.2 Predlog sindikatov	22
5.3 Organizacijsko-ekonomska študija Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani	23
6 SKLEP	25
LITERATURA IN VIRI	28

UVOD

Energija je povezana z vsakim od treh stebrov trajnostnega razvoja Evropske unije: ekonomijo, okoljem in družbeno blaginjo. Prav zaradi pomembnosti energetike in nujnosti sodelovanja držav na tem področju se je Evropska unija odločila za skupno energetska politiko. Del te politike je tudi odprtje energetskih trgov in uvajanje tržne konkurence na trg plina in električne energije. Trg električne energije se je v Evropi postopno odpiral od leta 1999, za vse odjemalce pa se je na podlagi direktive 96/92/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo odprl leta 2007. Države članice so morale do odprtja trga električne energije izpolniti predpisane pogoje za zagotavljanje konkurence na trgu, predvsem z ločitvijo tržnih in netržnih dejavnosti v elektrodistribucijskih podjetjih ter posledičnem prostem dostopu do elektroenergetskega omrežja. Slovenija je pogoje formalno izpolnila z ustanovitvijo družbe SODO, d. o. o., sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, vendar se je lani v reviziji računskega sodišča izkazalo, da taka rešitev ne izpolnjuje zahtev Evropske unije. Številne ugotovljene nepravilnosti so vlado in ministrstvo za gospodarstvo prisilile k iskanju nove ureditve elektrodistribucijskega sistema v Sloveniji.

Problematika je spodbudila več raziskav, rezultati katerih so različni možni načini reorganizacije. Urejanje premoženjskih in poslovnih odnosov med petimi elektrodistribucijskimi podjetji in družbo SODO pa zaradi nestrinjanja sindikatov z vladnim načrtom reorganizacije še zdaleč ni končano. V svojem diplomskem delu sem raziskala, kakšne so zahteve Evropske unije, kako je elektrodistribucijski sistem možno reorganizirati in kako so se tega lotili v Sloveniji. Zanimalo me je predvsem, ali je vlada izbrala najoptimalnejši model reorganizacije in kako bo ta vplivala na konkurenčnost slovenskega elektroenergetskega trga.

V ta namen sem najprej proučila zahteve Evropske unije ter prve odzive ministrstva za gospodarstvo in vlade glede izpolnjevanja teh zahtev. Revizijsko poročilo mi je povedalo, katere so največje napake trenutne ureditve elektrodistribucijskega sistema in kako jih je mogoče odpraviti. Študije Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, podjetja Jerman & Bajuk ter Bojana Bugariča so mi pojasnile obširnost problematike in spodbudile nadaljnje raziskovanje. Pri iskanju rešitve, ki bi bila hkrati učinkovita in čim manj stresna za zaposlene, pripomogla pa bi tudi k večji konkurenčnosti našega trga z električno energijo in koristi za končne odjemalce, so mi pomoč ponudili predsednik slovenskega komiteja CIGRE-CIRED Krešimir Bakič, sekretar na direktoratu za energijo Urban Prelog, Matjaž Miklavčič iz družbe SODO in izvršni direktor prodaje na Elektru Ljubljana Gregor Božič. Z njimi sem se v tednu med 13. in 20. julijem pogovarjala na sedežih podjetij oziroma organizacij, ki jih zastopajo.

Analizo elektrodistribucijskega sistema v Sloveniji začinem z njegovo zgodovino in opisom dozdajšnjih reorganizacij. V prvem delu diplomske naloge se dotaknem tudi odpiranja evropskega trga z električno energijo, ki je povzročil nujnost reorganizacije našega sistema. Z opisom udeležencev na trgu z električno energijo predstavim trenutno ureditev sistema v Sloveniji. V tretjem delu opisujem skupno energetska politiko in načela za delovanje enotnega

evropskega trga z električno energijo. Nadaljujem z uresničevanjem evropskih zahtev pri nas in s pomočjo revizijskega poročila opozorim na ključne napake trenutnega sistema. Četrto poglavje zaključim s predvidenim načrtom vlade, ki ga v zadnjem poglavju kritično analiziram in predstavim njegove alternative. Z analizo nekaterih drugih predlaganih modelov reorganizacije preverim, ali je ministrstvo za gospodarstvo pri iskanju najboljše rešitve dejansko upoštevalo vse omejitve in načela ter ali lahko Slovenija s to rešitvijo dejansko doseže cilje, ki jih zasleduje Evropska unija: večja učinkovitost, konkurenčne cene in višji standardi storitev ter zanesljivost oskrbe in trajnost.

1 RAZVOJ DISTRIBUCIJE V SLOVENIJI

Distribucija električne energije se je z razvojem gradnje prenosnih objektov, širitvijo prenosne dejavnosti in povečevanjem števila zaposlenih pri upravljanju s temi objekti kot panoga elektrogospodarstva v vsej svoji zgodovini srečevala s stalnimi reorganizacijami, ki so bile v veliki večini primerov politično motivirane. Po Miklavčičevih ocenah se je slovenska distribucija reorganizirala vsaj 25-krat. Sčasoma je razvoj distribucijskih organizacij spremljalo tudi primanjkovanje finančnih sredstev, kar se je odražalo v njihovem poslovanju. Kljub številnim reorganizacijam pa je pet preskrbovalnih območij ostalo v mejah, kot jih je uzakonil Temeljni akt o elektrogospodarskih organizacijah leta 1963 (Hrovatin et al., 2007, str. 185).

1.1 Organiziranost distribucije po drugi svetovni vojni

Po drugi svetovni vojni so bile vse obstoječe elektrarne ter prenosno in distribucijsko omrežje poddržavljani in so jih upravljali na administrativno centralističen način vse od leta 1945 do 1952. Po sprejetju novega zakona o elektrogospodarskih organizacijah 23. januarja 1958 je republiški izvršni svet z odločbo ustanovil nova podjetja za proizvodnjo, distribucijo in za prenos električne energije Elektroprenos Ljubljana. V Strokovnem združenju za distribucijo električne energije je bilo takrat združenih šestnajst distribucijskih podjetij. V skladu s temeljnim zakonom o elektrogospodarstvu, ki je v celoti začel veljati 1. julija 1965, sta bila ukinjena Elektrogospodarska skupnost Slovenije – Eles – in podjetje Elektroprenos Ljubljana, v okviru Poslovnega združenja energetike Slovenije pa so bila ustanovljena proizvodnopenosna podjetja: Dravske elektrarne Maribor, Savske elektrarne Ljubljana in Soške elektrarne Nova Gorica (Trideset let sinhronega obratovanja z Evropo, 2004, str. 29).

Na začetku sedemdesetih let se je pet distribucijskih podjetij z odločitvijo takratnih 26 temeljnih organizacij združenega dela povezalo v Podjetje za distribucijo električne energije Slovenije (v nadaljevanju DES), ki je začelo poslovati septembra 1971. Po ukinitvi podjetja DES je v osemdesetih letih delovalo pet delovnih organizacij za distribucijo električne energije, ki so bile konstruirane med letoma 1979 in 1982 (Hrovatin et al., 2007, str. 186).

1.2 Organiziranost distribucije po osamosvojitvi Slovenije

Leta 1990 so se delovne organizacije preoblikovale v podjetja v družbeni lasti. Oktobra 1990 je namreč Izvršni svet Republike Slovenije sprejel Odlok o ustanovitvi javnega podjetja za prenos električne energije Elektro Slovenija (ELES) in petih javnih podjetij za distribucijo električne energije (Uradni list RS, št. 38/90): Elektro Celje, p. o. (popolna odgovornost), Elektro Gorenjska, p. o., Elektro Ljubljana, p. o., Elektro Maribor, p. o. in Elektro Primorska, p. o., ki so kot javna podjetja začela poslovati 1. januarja 1991. Leta 1993 sprejeti zakon o gospodarskih javnih službah (v nadaljevanju ZGJS) je s svojimi določbami posegel tudi v organizacijo in poslovanje dejavnosti, ki so se opravljale v javnih podjetjih. Po tem zakonu je bila podržavljena infrastruktura, ki je bila opredeljena šele v letu 1994. Opredeljen je bil tudi delež države v preostalem družbenem kapitalu v energetskih podjetjih. Po osamosvojitvi in nastanku države Republike Slovenije je potekalo lastninjenje distribucijskih podjetij, ki so v skladu z zakonom o lastninskem preoblikovanju podjetij (Uradni list RS, št. 101/1999) v letih 1997 in 1998 izvedla postopek lastninskega preoblikovanja podjetij v delniške družbe (Hrovatin et al., 2007, str. 186).

Konec leta 2000 je po sklepu Gospodarskega interesnega združenja (v nadaljevanju GIZ) distribucije električne energije Slovenije v distribucijskih podjetjih končala organiziranost po lokalnem principu. Začela je veljati organiziranost po funkcionalnem principu, kar pomeni, da so distribucijske družbe organizacijsko in informacijsko ločile dejavnosti na gospodarske javne službe (dejavnost distribucije, upravljanja in dobave električne energije tarifnim odjemalcem), energetske tržne dejavnosti (dejavnost trženja), neenergetske tržne dejavnosti (elektrogradnje in servisi) in skupne strokovne službe ter zanje začele prikazovati ločene računovodske izkaze (Hrovatin et al., 2007, str. 190). Leta 2005 so se distribucijska podjetja organizirala kot enoviti pravni subjekti delniških družb, ki opravljajo dejavnosti v ločenih organizacijskih enotah.

Popolno odprtje evropskega trga z električno energijo leta 2007 je pomenilo nov mejnik za slovensko elektrodistribucijo. Takrat se je namreč uveljavila ločitev systemskega operaterja distribucijskega omrežja od ostalih dejavnosti, kar pomeni še eno reorganizacijo elektrodistribucijskega sistema v Sloveniji.

1.3 Odpiranje slovenskega trga z električno energijo

V skladu z direktivo 96/92 ES in Energetskim zakonom (v nadaljevanju EZ) (Uradni list RS, št. 79/99 in 8/2000) so bili postavljeni temelji liberalizacije energetskega tržišča v Sloveniji (Papler, 2007, str. 1). Prvi korak k odpiranju slovenskega energetskega trga smo v Sloveniji naredili 15. aprila 2001. Takrat so pravico do izbora svojega dobavitelja električne energije dobili največji porabniki, ki so skupno porabili sedem milijard kilovatnih ur električne energije na leto, kar je posredno pomenilo 65-odstotno odprtost trga z električno energijo. Prvega januarja 2003 so se nato za upravičene odjemalce odprle tudi državne meje, s spremembami in dopolnitvami EZ maja 2004 pa se je v skladu z evropsko zakonodajo začelo pospešeno odpiranje trgov z električno energijo (Papler, 2007, str. 2). Tako se je julija leta 2004 trg z električno energijo

odprl še za skoraj 92.000 upravičenih odjemalcev, odprtost trga pa se je povečala na 75 odstotkov (Janjić, 2006, str. 17). Na podlagi 80. in 87. člena zakona o spremembah in dopolnitvah EZ (Uradni list RS, št. 51/04) je 1. julija 2007 pravice svobodne izbire dobavitelja dobilo še 760.000 gospodinjskih odjemalcev in slovenski trg električne energije se je s tem popolnoma odprl.

Pri odpiranju trga z električno energijo je sodelovalo več akterjev. Direktorat za energetiko je bil pri tem projektu pristojen za pripravo ločitve in pripravo pogojev za izvedbo pravne ločitve dejavnosti v elektrodistribucijskih podjetjih. Na direktoratu so najprej pripravili spremembo uredbe o distribuciji, povezane z odpiranjem trga. Nato je vlada sprejela sklep o načinu reorganizacije te dejavnosti in koncept rešitve, to pa je bila podlaga za izdajo koncesijskih aktov. Pri tem so sodelovali z ministrstvom za finance in zakonodajo. Sprejeti sta bili tudi koncesijska pogodba med vlado in Sistemskim operaterjem distribucijskega omrežja z električno energijo (v nadaljevanju SODO) ter pogodba o najemu in storitvah med družbo SODO in distribucijskimi podjetji. Pri pripravi aktov so vedno sodelovala vsa elektrodistribucijska podjetja, ki so se vključevala predvsem v obliki pomoči pri pripravi pravil delovanja in določanja vsebin splošnih pogodb, s katerimi bodo uredili prihodnje medsebojne odnose z družbo SODO (Janjić, Skubic, Bahun, 2007, str. 4).

Slovenija pri odpiranju trga z električno energijo ni imela posebnih težav, procesi pa so pri nas potekali podobno kot v drugih evropskih državah. Na določenih segmentih smo mogoče imeli prednost, saj je bila ločitev elektroenergetskih podjetij na prenos, distribucijo in proizvodnjo pri nas že izpeljana pa tudi vertikalno povezanih podjetij nismo imeli (Janjić, 2009, str. 18).

2 TRENUTNO STANJE NA SLOVENSKEM TRGU Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

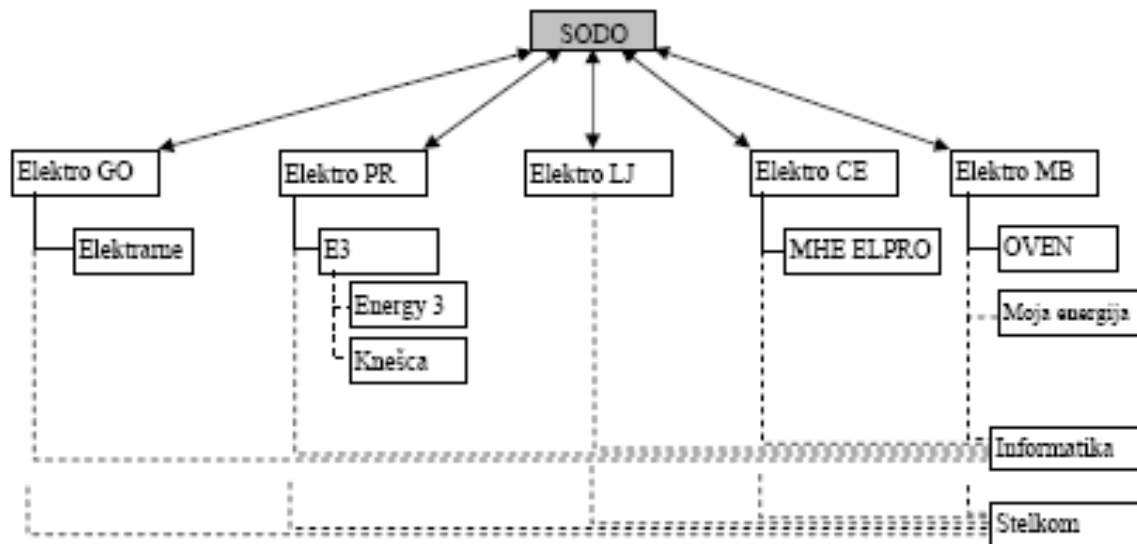
Slovenski trg je trenutno razdeljen na tržne dejavnosti (proizvodnja, trgovanje, dobava, borza) in dejavnosti, ki jih regulira država (prenos in distribucija električne energije, organiziranje trga/obračun odstopanj ter mehanizmi podpor obnovljivim virom in sproizvodnji). Značilnosti našega energetskega trga so aktivna vloga 14 dobaviteljev, ki delujejo v šestih bilančnih skupinah, visoka stopnja lastniške povezanosti, večina dobaviteljev kupuje energijo od družb, ki delujejo na trgu na debelo, delež energije, kupljene na dnevnih trgih, je nizek, večina pogodb je letnih in večletnih, le manjši del dobaviteljev pa dobavlja energijo neposredno iz proizvodnih virov. Napovedi v prihodnje kažejo, da se bo večalo število bilančnih skupin ter da bodo dobavitelji pri iskanju odjemalcev in v procesu deregulacije trga igrali dejavnejšo vlogo (Bahun, 2009, str. 20).

2.1 Stanje v elektrodistribuciji

Elektrodistribucijski sistem v Sloveniji¹ temelji na petih elektrodistribucijskih podjetjih in na družbi SODO. Glavno značilnost temu sistemu daje ustanovitev družbe SODO, d. o. o., ki je bila ustanovljena na elektroenergetskem področju na podlagi pravic, obveznosti in odgovornosti, ki so določene v direktivi², podrobneje pa delovanje te družbe opredeljujejo EZ, zakon o gospodarskih družbah in ZGJS ter ustrezni podzakonski akti (Tajnikar, Došenović Bonča, Ponikvar & Pušnik, 2009, str. 5).

Slika 2 prikazuje glavne akterje v trenutnem elektrodistribucijskem sistemu v Sloveniji. Tako lahko vidimo, da je pet elektrodistribucijskih podjetij prek pogodbe o najemu infrastrukture in storitev (podrobnosti v poglavju 2.1.3) povezanih z družbo SODO. Nekatera distribucijska podjetja imajo hčerinske družbe, ki proizvajajo električno energijo, vsa podjetja pa so tudi lastniki Stelkoma in Informatike. Podjetje Stelkom – telekomunikacije in storitve, d. o. o., se ukvarja s telekomunikacijsko infrastrukturo, v podjetju pa imata poleg distributerjev svoje deleže tudi Holding slovenskih elektrarn (v nadaljevanju HSE) in Elektro-Slovenija (ELES). Podjetje Informatika informacijske storitve in inženiring, d. d., izvaja celovito informacijsko podporo za distribucijska podjetja v Sloveniji. Pri prenosu električne energije pa sta pomembna člena še sistemski operater prenosnega omrežja (ELES) in regulator trga Javna agencija Republike Slovenije za energijo (v nadaljevanju JARSE).

Slika 1: Sedanja organizacija slovenske elektrodistribucije

Vir: Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 19.

¹ Slovensko omrežje sestavljajo prenosno omrežje napetosti 400 kV, 220 kV in 100 kV ter distribucijska omrežja 110 kV, 35 kV, 20 kV, 10 kV in 0,4 kV, v katera je vključeno približno 830.000 odjemalcev (ReNEP).

² Direktiva 2003/54/ES z dne 26. 6. 2003, ki govori o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo.

2. 1. 1 Distribucijska podjetja

V Sloveniji je pet distribucijskih podjetij in sicer:

- Elektro Celje, podjetje za distribucijo električne energije, d. d., ki oskrbuje 164.828 odjemalcev na območju 4.345 km² v celjski, slovenjgraški in krški regiji,
- Elektro Primorska, podjetje za distribucijo električne energije, d. d., ki oskrbuje 127.819 odjemalcev na območju 4.335 km² na zahodu Slovenije,
- Elektro Gorenjska, podjetje za distribucijo električne energije, d. d., ki oskrbuje skoraj 82.000 odjemalcev na območju 2.091 km² v severozahodnem delu Slovenije,
- Elektro Ljubljana, podjetje za distribucijo električne energije, d. d., ki oskrbuje 320.639 odjemalcev na območju 6.166 km² v osrednji Sloveniji,
- Elektro Maribor, podjetje za distribucijo električne energije, d. d., ki oskrbuje 202.302 odjemalcev na območju 3.992 km² na vzhodu Slovenije.

Elektrodistribucijska podjetja so še vedno lastniki distribucijske infrastrukture, vendar od 1. julija 2007 na podlagi Sklepa³ niso več izvajalci gospodarske javne službe (v nadaljevanju GJS) systemskega operaterja. Dejavnosti prenosa in distribucije električne energije sta postali obvezni republiški GJS, ki ju izvaja sistemski operater elektroenergetskih omrežij. Distribucijska podjetja opravljajo dejavnosti, ki so povezane z izvajanjem dejavnosti za družbo SODO in tržne dejavnosti, predvsem gradnjo elektroenergetske infrastrukture ter prodajo električne energije.

Prevladujoči del premoženja elektrodistribucijskih podjetij še vedno sestavlja elektroenergetska infrastruktura, celotno premoženje pa je financirano z dolžniškim kapitalom in trajnim kapitalom. Trajni kapital v lasti države v vseh petih elektrodistribucijskih podjetjih obsega 79,5 odstotka trajnega kapitala. Elektrodistribucijska podjetja v osnovi trgujejo z električno energijo, njihovi prihodki pa obsegajo tudi prihodke iz najemnine za distribucijsko omrežje in prihodke za pokrivanje stroškov storitev v tem omrežju ter pokrivanje stroškov nakupa električne energije za pokrivanje izgub električne energije v omrežju (Tajnikar et al., 2009, str. 12).

2.1.2 GEN-I, d. o. o.

Leta 2009 je na slovenski trg električne energije za gospodinjstva vstopila hčerinska družba skupine GEN energija – družba GEN-I, trgovanje in prodaja električne energije, d. o. o., in pod blagovno znamko Poceni elektrika odjemalcem ponudila deset odstotkov cenejšo električno energijo. Že v prvih treh mesecih se je zanjo odločilo skoraj 6.000 odjemalcev v Sloveniji. Podjetje GEN-I je nastajalo od leta 2004, pod zdajšnjim imenom pa obstaja od leta 2006. Lastnika podjetja sta Istrabenz Gorenje energetske sistemi in GEN energija. Podjetje se ukvarja predvsem s trgovanjem z električno energijo in z dobavo električne energije končnim odjemalcem. Lani je zaposlovalo 73 ljudi, prodalo 7,8 TWh električne energije in realiziralo čisti poslovni izid v višini 9.877.832 evrov. Z inovativnimi standardi poslovanja, s cenovno

---

³ Sklep o prenehanju veljavnosti Sklepa o določitvi upravljalcev distribucijskih omrežij električne energije v Republiki Sloveniji, Uradni list RS, št. 57/07.

najugodnejšo ponudbo, preprostim postopkom zamenjave dobavitelja in z učinkovitim komuniciranjem je družbi GEN-I uspelo, da jo je kot dobavitelja električne energije za gospodinjiski odjem v letu 2009 izbralo 8.282 odjemalcev (Letno poročilo poslovne skupine GEN-I in družbe GEN-I, trgovanje in prodaja električne energije, d. o. o., za poslovno leto 2009, 2010, str. 30).

Hčerinske družbe v stoddstotni lasti družbe GEN-I⁴ skupaj z matično družbo in njenima organizacijskima enotama tvorijo mednarodno skupino GEN-I. Skupina GEN-I je druga najmočnejša bilančna skupina na elektroenergetskem trgu v Sloveniji in je vedno pomembnejša skupina tudi na regionalnih trgih jugovzhodne Evrope. Združuje dejavnosti odkupa električne energije od proizvajalcev, trgovanja z električno energijo in prodaje električne energije končnim odjemalcem. Po Prelogovem mnenju je lahko skupina GEN-I zgled, kako mora delovati uspešno distribucijsko podjetje, vsem ostalim slovenskim elektrodistribucijskim podjetjem.

2. 1. 3 Družba SODO, d. o. o.

Vlada republike Slovenije je na podlagi 23. člena EZ⁵ z Aktom o ustanovitvi družbe z omejeno odgovornostjo SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o.,⁶ 25. aprila 2007 ustanovila družbo SODO sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., za opravljanje dejavnosti sistema operaterja distribucijskega omrežja. S tem je formalno izpolnila zahteve direktive 2003/54/ES.

Družba SODO edina v Sloveniji izvaja dejavnost sistema operaterja distribucijskega omrežja električne energije. To vlogo je za dobo 50 let dobila na podlagi koncesijske pogodbe, ki je bila podpisana med družbo in Vlado Republike Slovenije 14. junija 2007.

Družba SODO je odgovorna za (23a. člen EZ):

- izvajanje distribucije električne energije;
- vzdrževanje in razvoj omrežja za distribucijo električne energije;
- zagotavljanje dolgoročne zmožljivosti omrežja, da omogoča razumne zahteve za priključitev in dostop do omrežja;
- zanesljivost oskrbe z električno energijo s tem, da zagotavlja ustrezno zmožljivost in zanesljivost omrežja;
- upravljanje pretokov električne energije v omrežju in zagotavljanje sistemskih storitev;
- nediskriminatorno obravnavanje uporabnikov omrežja;
- zagotavljanje potrebnih podatkov upravičenim odjemalcem, da lahko učinkovito uveljavljajo dostop do omrežja;

---

⁴ Hčerinska podjetja družbe GEN-I, d. o. o., so: GEN-I Zagreb, d. o. o., Hrvaška, GEN-I, d. o. o., Beograd Srbija, GEN-I DOOEL Skopje Makedonija, GEN-I Tirana, Sh. p. k, Albanija, GEN-I Tirana, Sh. p. k, podružnica Kosovo, GEN-I Budapest Kft Madžarska, GEN-I, d. o. o., Sarajevo Bosna in Hercegovina, GEN-I Athens SMLLC Grčija, S. C. GEN-I Bucharest, s. r. l., Romunia in GEN-I, d. o. o., trgovinsko predstavništvo v Bolgariji. Letos načrtujejo tudi odprtje hčerinske družbe v Bolgariji, Italiji in Avstriji.

⁵ Uradni list RS, št. 27/07 – uradno prečiščeno besedilo, 70/08.

⁶ Uradni list RS, št. 27/07.

- napoved porabe električne energije in potrebnih energetskega virov z uporabo metode celovitega načrtovanja, z upoštevanjem varčevalnih ukrepov pri porabnikih.

Glavni cilj ustanovitve družbe SODO je bil vzpostaviti ustrezno elektrodistribucijsko infrastrukturo, ki bo delovala neodvisno od organizacij, ki se ukvarjajo z nabavo in prodajo električne energije končnim odjemalcem. Na ta način bi imeli vsi distributerji prost dostop do infrastrukture, kar bi omogočilo razvoj ustrezne konkurence med tako imenovanimi trgovci z električno energijo, ki pa bi zagotavljala cenovno, količinsko in drugačno prilagojenost ponudbe končnim podjetniških in gospodinjskim odjemalcem. Pri tem bi naj bila infrastruktura upravljana in vodena na način, da bi bila zagotovljena zanesljivost oskrbe in okoljska sprejemljivost ponudbe električne energije (Tajnikar et al., 2009, str. 6).

Za opravljanje dejavnosti systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije je morala družba SODO pridobiti dostop do elektrodistribucijske infrastrukture. Dobila ga je s Pogodbo o najemu elektrodistribucijske infrastrukture in izvajanja storitev za systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije, ki jo je podpisala s posameznimi elektrodistribucijskimi podjetji. Distribucijska podjetja, razen GEN-I, so tako še vedno lastniki infrastrukture, a na podlagi pogodbe med njimi in družbo SODO z njo ne gospodarijo več. Upravljanje so prenesla na družbo SODO, hkrati pa so se zavezala tudi, da bodo opravljala določene storitve⁷ na distribucijskem omrežju za potrebe družbe SODO (Tajnikar et al., 2009, str. 6).

Kako torej posluje družba SODO? Elektrodistribucijska podjetja končnim uporabnikom v imenu družbe SODO zaračunavajo ceno za uporabo omrežja, ta cena pa je vir prihodkov⁸ družbe SODO. Družba SODO tako pridobljene prihodke namenja za pokrivanje stroškov najemnine⁹ elektrodistribucijskim podjetjem in za pokrivanje stroškov storitev¹⁰, ki jih elektrodistribucijska podjetja opravljajo za družbo SODO. Prihodke, ki jih ustvarja družba SODO s svojim poslovanjem, uporablja tudi za pokrivanje drugih stroškov, na primer stroške nakupa električne energije za pokrivanje izgub, stroške nadomestil premij za kvalificirane proizvajalce in stroške dodatkov k omrežnini za potrebe poslovanja družbe Borzen, d. o. o., ter Javne agencije RS za energijo (Tajnikar et al., 2009, str. 7). Opisani denarni tokovi so v prilogi 2 prikazani tudi grafično.

⁷ Lastniki infrastrukture za družbo SODO izvajajo naslednje storitve: vzdrževanje elektroenergetske infrastrukture in organiziranje dežurne službe; vodenje in obratovanje elektrodistribucijskega omrežja; razvoj, načrtovanje in vlaganja v elektroenergetsko infrastrukturo; priprava in vodenje investicij; spremljanje in ugotavljanje kakovosti oskrbe; izvajanje merjenja električne energije; izvajanje odkupa električne energije od kvalificiranih izvajalcev, izvajanje storitev dostopa do distribucijskega omrežja; izvajanje zasilne in nujne oskrbe, zagotavljanje potrebnih podatkov upravičenim odjemalcem; družbi SODO pa zagotavljajo tudi celotno informacijsko podporo (Zagotovitev učinkovite ureditve izvajanja GJS SODO, Jerman & Bajuk, 2009 str. 35).

⁸ Prihodki izhajajo iz posameznih elektrodistribucijskih podjetij glede na strukturo lastnine infrastrukture v njih. Leta 2007 so prihodki od uporabe omrežja predstavljali 95,45 odstotka vseh prihodkov iz poslovanja SODO.

⁹ Leta 2007 je ta najemnina predstavljala 41,37 odstotka stroškov blaga, materiala in storitev v družbi.

¹⁰ Ti stroški so leta 2007 obsegali 11,74 odstotka vseh stroškov blaga, materiala in storitev v družbi SODO.

3 ENOTEN EVROPSKI TRG Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

Temelj skupnega trga Evropske unije je prost pretok blaga, storitev, oseb in kapitala, osnovni načeli tega trga pa sta načelo nediskriminacije in načelo vzajemnega priznavanja. Vzpostavitev skupnega trga na območju Evrope je bil osnovni cilj že rimske pogodbe oziroma pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti iz leta 1957, ki jo je leta 1968 pomembno revidirala Enotna evropska listina (Kumar & Kejžar, 2007).

Na vladnem portalu z informacijami o življenju v Evropski uniji najdemo razlago, zakaj so se države članice odločile tudi za skupno energetska politiko. V zadnjem desetletju je namreč postalo jasno, da zaradi povečanega povpraševanja po energiji, višjih cen energentov (premog, nafta, plin) in negotovosti glede oskrbe z energijo povečanja porabe energije ne moremo več jemati kot samoumevna. Evropska unija je zato začela oblikovati skupno energetska politiko, ki ima tri temeljna izhodišča: boj proti podnebnim spremembam, omejevanje zunanje občutljivosti EU na uvoz nafte in zemeljskega plina ter izpostavljenosti višanju cen ogljikovodikov in nenazadnje vzpostavitev konkurenčnejšega energetskega trga. Tomšič (2005) navaja razloge za vzpostavitev konkurenčnega trga. Med političnimi razlogi sta zanj najpomembnejša skupni trg EU in interes kapitala za širjenja območja donosnih vlaganj, prevladujoč gospodarski razlog pa je večja učinkovitost. Z novimi gorivi, tehnologijami pretvorb in informatizacijo se je prednostni vzorec centralne oskrbe z električno energijo povsem izčrpal, kar Tomšič smatra kot tehnološko podlago za tržno konkurenco.

Če hočemo na trgu električne energije vzpostaviti konkurenco, ta trg ne sme biti več reguliran s strani države. Na Elektru Gorenjska med glavne značilnosti dereguliranega trga z električno energijo uvrščajo:

- konkurenco med udeleženci in veljavnost tržnih zakonitosti na določenih področjih oskrbe z električno energijo, kot sta proizvodnja ter dobava električne energije upravičenim odjemalcem in energetskih storitev,
- ločitev dejavnosti proizvodnje, prenosa in distribucije,
- ceno energije določa trg, cena dostopa do omrežja pa je regulirana,
- učinkovitost pri proizvodnji, prenosu in distribuciji,
- pojav številnih novih udeležencev na trgu,
- povečanje tveganj in negotovosti na trgu, ki zadevajo tržno-cenovna, kreditna, regulatorna, okoljevarstvena in druga tveganja ter
- vzpostavitev novih institucij, kot so organizirani trgi z električno energijo in neodvisni regulatorni organi.

3.1 Evropska zakonodaja

Za vzpostavitev pravega konkurenčnega energetskega trga v Evropi so bistvene uredbe in direktive o notranjem trgu. Komisija je vzpostavitev notranjega trga električne energije in plina po informacijah portala Evropske unije opredelila kot eno od prednostnih področij v okviru

strategije za trajnostno, konkurenčno in varno energijo, vzpostavitev takega trga pa neposredno podpira tudi interese evropskih potrošnikov. Glavne ovire na poti k popolnoma operativnemu in konkurenčnemu notranjemu trgu zadevajo vprašanje dostopa do omrežja, vprašanje postavitve cen in razlik med državami članicami v stopnji odprtosti trgov (Direktiva 2003/54/ES).

3.1.1 Tretji energetska paket

Reforma trga električne energije je bila prioriteta Evropske komisije že od implementacije prvega energetskega paketa leta 1996. Prvi paket je vseboval dve direktivi, 96/92/ES in 98/30/ES s katerima je Evropska unija postavila temeljna pravila enotnega trga električne energije in plina. Ker pa direktive same po sebi niso zadostovale za učinkovito odpiranje trgov, je Komisija sprožila tako imenovane samourejevalne forume, ki združujejo interesne strani in krepijo sodelovanje. Glavne akterje na trgu električne energije vsako leto združi Firenški regulativni forum. Leta 2003 je bil sprejet drugi energetska paket, ki je vseboval direktivi 2003/54/ES in 2003/55/ES, ki sta se prav tako nanašali na skupni trg z električno energijo in plinom. Direktivi sta bili dopolnjeni z uredbami 1228/2003, 1775/2005 in 1228/2003, ki so nastale na podlagi dela regulativnih forumov (From Regional Markets to a Single European Market, 2010, str. 16).

Zaradi nezadostnega napredka pri ustvarjanju enotnega trga je leta 2007 Evropska komisija pripravila tretji energetska paket (v nadaljevanju TEP), s katerim je naredila še korak dlje k vzpostavitvi resnično enotnega, predvsem pa konkurenčnega in transparentnega notranjega trga z električno energijo. TEP je Svet EU sprejel 25. junija 2009, države članice pa morajo zavezujoče pravne akte implementirati v domače pravne rede do 3. marca 2011.

Cilji TEP so ustvariti polno integrirani enotni evropski trg s plinom in električno energijo, zapolniti vrzeli v trenutni energetska zakonodaji EU, razbiti koncentracijo na trgu in omogočiti vlaganja v energetiko, ki jo potrebuje EU. Namen TEP je zagotoviti, da bodo vsi dobavitelji izpolnjevali visoke standarde glede zagotavljanja svojih storitev, trajnosti in varnosti ter s tem omogočiti široko in kakovostno ponudbo vsem dostopne energije.

Paket vsebuje tri uredbe in dve direktivi (Sklep Sveta o stališču Evropske unije na sestanku Ministrskega sveta Energetske skupnosti, 2010, str. 3):

- direktiva 2009/72/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo, ki spreminja in dopolnjuje obstoječo direktivo o električni energiji 2003/54,
- direktiva 2009/73/ES o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom, ki spreminja in dopolnjuje obstoječo direktivo o zemeljskem plinu 2003/55
- uredba 714/2009 o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije, ki spreminja in dopolnjuje obstoječo uredbo o električni energiji 1228/03
- uredba 715/2009 o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina, ki spreminja in dopolnjuje obstoječo uredbo o zemeljskem plinu 1775/05
- uredba o ustanovitvi agencije EU za sodelovanje med nacionalnimi regulativnimi organi za energetiko

Glavne določbe TEP se nanašajo na učinkovito ločevanje podjetij, regionalno sodelovanje, izdajanje dovoljenj za nove proizvodne zmogljivosti za električno energijo, upravljanje distribucijskih omrežij, izpostavljajo pa tudi pomen preglednosti ter pomen nacionalnih regulatorjev. V okviru TEP se ustanavlja evropska agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER) in evropska mreža operaterjev prenosnih sistemov za elektriko in plin (ENTSO) (Žumbar, 2009).

3.1.1.1 Temeljna izhodišča direktive 2003/54/ES glede ločitve dejavnosti

Temeljni cilj direktive je okrepiti liberalizacijo energetskega trga v EU. Direktiva je okrepila določbe direktive 96/92/ES glede ločitve tistega dela elektroenergetskih podjetij, ki upravljajo z omrežjem (monopolna dejavnost), od dela, ki se ukvarja z drugimi dejavnostmi, ki niso povezane s prenosom in distribucijo električne energije (Bugarič, 2009, str. 3). Le tako se namreč lahko zagotovi neoviran, pregleden in nediskriminatoren dostop do omrežja, prepreči se notranje subvencioniranje tržnih dejavnosti in izkrivljanja konkurence ter prenos zaupnih in poslovno občutljivih podatkov.

Po 13. členu omenjene direktive morajo države članice imenovati ali zahtevati od podjetij, ki imajo v lasti distribucijske sisteme ali so zanje odgovorna, da imenujejo enega ali več operaterjev distribucijskega sistema (Direktiva 2003/54/ES, člen 13). Ta operater je po 14. členu odgovoren za zagotavljanje dolgoročne zmogljivosti omrežja, da izpolnjuje zahteve po distribuciji električne energije, ter za upravljanje, vzdrževanje in razvoj varne, zanesljive in učinkovite distribucije električne energije na svojem območju v ekonomsko sprejemljivih pogojih in z obveznim upoštevanjem varovanja okolja ter energetske učinkovitosti. Operater ne diskriminira med posameznimi uporabniki sistema ali vrstami uporabnikov sistema, posreduje pa jim tudi podatke, ki jih potrebujejo za učinkovit dostop do sistema in za njegovo uporabo (Direktiva 2003/54/ES, člen 14).

Direktiva v 15. členu določa pravila glede ločevanja operaterjev distribucijskega omrežja (ang. unbundling). Če je operater distribucijskega sistema sestavni del vertikalno integriranega podjetja, mora biti pravno, funkcionalno in računovodsko neodvisen od drugih dejavnosti, ki niso povezane z distribucijo, kar pa ne predstavlja obveznosti po lastniškem ločevanju nad sredstvi operaterja distribucijskega sistema od vertikalno integriranega podjetja (Direktiva 2003/54/ES, člen 15). Evropska direktiva zahteva organizacijsko, računovodsko, pravno in funkcionalno ločitev operaterjev distribucijskih sistemov (Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, str. 16). Minimalni kriterij ločitve, ki ga uvaja direktiva, je pravna ločitev: omrežno podjetje mora biti ločeno od preostale dejavnosti (tržne) vertikalnega podjetja na način, da ima ločeno, posebno pravno obliko, katere neodvisnost pa je še dodatno okrepljena s funkcionalno in računovodsko ločitvijo (Bugarič, 2009, str. 3).

Ločevanje energetskih podjetij je bila ena od najbolj spornih točk predlogov TEP za energetski trg. Ločevanju sta najbolj nasprotovali Francija in Nemčija, nekatere države pa so celo verjele, da je okrepljeno ločevanje protiustavno in da ima lahko negativne družbene posledice. Med

njimi so Avstrija, Bolgarija, Grčija, Latvija, Luksemburg in Slovaška. Prav zato kompromis dopušča tri načine organizacije podjetij (Žumbar, 2009).

Popolna ločitev lastniške strukture

V primeru popolne ločitve lastniške strukture tržnih od prenosnih dejavnosti morajo podjetja, ki imajo v lasti tako omrežje kot proizvodnjo in distribucijo energije, prodati del svojega premoženja, torej omrežja. To privede do oblikovanja novih operaterjev sistemov, ki so odgovorni za prenos električne energije do končnih porabnikov. Ponudniki energije v tem primeru ne smejo imeti večinskega lastniškega deleža v podjetju, ki skrbi za upravljanje s prenosnim omrežjem (Bahun, 2009, str. 42). Prek sistema deljenih delnic (share splitting) pa lahko ta podjetja še vedno ohranijo delež v podjetju, ki bo imelo v lasti omrežje (Bugarič, 2009, str. 6). Opisana rešitev izhaja iz izvirnega predloga Evropske komisije, o tovrstni ureditvi elektrodistribucijskega sistema pa razmišljajo v Belgiji, kjer naj bi do leta 2018 občine imele v lasti upravljavce distribucijskega omrežja, na Nizozemskem in v Italiji (Bugarič, 2009, str. 5).

Poleg modela lastniške ločitve direktiva predvideva še dve dodatni obliki: ISO (independent system operator), neodvisni sistemski operater, in ITO (independent transmission operator), neodvisni prenosni operater. Med tema dvema možnostma bodo izbirale države članice, v katerih je operater prenosnega omrežja del vertikalno povezanega energetskega podjetja. V obeh primerih gre za alternativo popolni ločitvi prenosa od proizvodnje, ki energetskim podjetjem omogoča, da ohranijo lastništvo nad prenosnim omrežjem (Bahun, 2009, str. 42). Prva rešitev izhaja iz izvirnega predloga Evropske komisije, druga pa je nastala na pobudo Francije in Nemčije. Pravno ločitev so že izvedle Danska, Finska, Francija, Nemčija, Irska, Italija, Poljska, Slovenija in Švedska (Bugarič, 2009, str. 5).

Ustanovitev neodvisnega sistemkega operaterja

Ta model predstavlja kompromisni predlog Komisije, kjer podjetja ohranijo lastništvo nad omrežjem, izgubijo pa nadzor nad upravljanjem tega omrežja. Vse poslovne in investicijske odločitve se prenesejo na neodvisno družbo (ISO), ki jo po predhodnem soglasju Komisije določijo in ustanovijo države članice. Pomembna pristojnost ISO je, da sprejema odločitve o novih investicijah in naroči lastniku omrežja, da opravi določeno investicijo. Ideja tega modela je torej v tem, da odpravlja problem strateškega umika investicij, a model ima tudi določene pomanjkljivosti. Ločuje namreč funkcijo sprejemanja odločitev od investitorja, kar je lahko pravni in ekonomski problem. Obstoječi primer take rešitve so PJM v ZDA, v EU pa najdemo tak primer le na Škotskem, kjer britanski nacionalni GRID TSO, ki ima v lasti omrežje v Angliji in Walesu, deluje kot ISO za škotsko omrežje, ki je v lasti škotskih vertikalno integriranih podjetij. Model ISO je bil sprejet v direktivo zaradi hude kritike, da Komisija poskuša privatizirati elektropodjetja kot so na primer EDF v Franciji (Bugarič, 2009, str. 7).

Ustanovitev neodvisnega prenosnega operaterja

Tretji model ohranja pravico bivših državnih monopolnih podjetij do lastništva nad omrežjem, vendar pod pogojem, da je omrežje predmet zunanjega nadzora. Dnevno upravljanje omrežja tako opravlja neodvisni upravljavec omrežja (ITO), ki je povezan z vertikalnim matičnim

podjetjem, a je finančno, organizacijsko in kadrovsko neodvisen od podjetja, deluje pa na principu financiranja iz omrežnine in tovrstne dejavnosti (Janjić et al., 2008, str. 5). Pomembno je, da vertikalno integrirana podjetja ohranijo poslovne in investicijske odločitve, morajo pa vzpostaviti model neodvisnega upravljanja omrežja. Ustanoviti morajo nadzorno telo, ki ga sestavljajo predstavniki elektroenergetskih podjetij, delničarji tretjih strank in predstavniki omrežnega sistema. Vzpostaviti morajo tudi program, ki določa ukrepe, ki ITO preprečujejo, da bi diskriminiral med dobavitelji, ki uporabljajo omrežje. V ta namen je treba imenovati posebno osebo, ki skrbi, da ne pride do diskriminacije (Bugarič, 2009, str. 7).

Evropski uniji torej ni uspel poskus lastniškega ločevanja, zato dopušča tudi drugi dve možnosti. A omrežne in tržne dejavnosti je znotraj vertikalno integriranega podjetja možno obdržati skupaj le z velikim naporom. Ta napor pomeni posebne, zapletene oblike organiziranosti ter vedno nova dokazovanja in zagotavljanje neodvisnosti operaterja. Vertikalno združevanje na področju prenosa je torej tako oteženo, da bodo lastniki že zaradi poslovne uspešnosti v prihodnosti prisiljeni izvesti tudi lastniško ločitev (Prelog, 2009, str. 3).

3.2 Napredek pri oblikovanju enotnega evropskega trga z električno energijo

Države članice morajo do 3. marca 2011 v svojo zakonodajo implementirati direktivi iz TEP, za kar morajo najprej uresničiti zahteve direktiv drugega energetskega paketa. Nekatere države članice pa v letu 2009 še vedno niso dosledno izpolnjevale predpisov iz veljavnih direktiv¹¹. Med glavnimi kršitvami so bili ugotovljeni pomanjkanje preglednosti, neuskkljena prizadevanja upravljavcev prenosnih omrežij za zagotovitev maksimalne zmogljivosti medsebojnih povezav in odsotnost regionalnega sodelovanja, obenem pa so pristojni organi v državah članicah izrekli premalo izvršilnih ukrepov, premalo pa je bilo tudi ustreznih postopkov reševanja sporov. Evropska komisija je za ugotavljanje kršitev v zvezi z elektriko uvedla postopke zoper 25 držav članic¹² (Poročilo o napredku pri oblikovanju notranjega trga plina in električne energije, 2010, str. 2).

Na ravni distribucije je bil napredek pri ločevanju dejavnosti majhen, saj so države članice še naprej množično uporabljale odstopanja od ločevanja na distribucijski ravni. Pričakuje se, da bodo morale številne države članice svoje pravne okvire prilagoditi novim zahtevam po ločevanju iz tretjega svežnja (Poročilo o napredku pri oblikovanju notranjega trga plina in električne energije, 2010, str. 10). Podatki o načinu ločevanja operaterjev distribucijskih sistemov v posamezni državi članici EU so prikazani v prilogi 3. Tudi stopnje zamenjave dobaviteljev niso ravno spodbudne. Na nekaterih zrelih trgih, na primer v Združenem kraljestvu, so stopnje relativno visoke, medtem ko je dejavnost na številnih drugih trgih majhna ali celo

---

¹¹ Direktivi 2003/54/ES in 2003/55/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo ter o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom, ki sta bili ključni za uveljavitev tretjega paketa iz leta 2009.

¹² Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka, Danska, Nemčija, Estonija, Španija, Finska, Francija, Grčija, Madžarska, Irska, Italija, Litva, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Slovaška, Švedska in Združeno kraljestvo bodo zaradi neupoštevanja veljavnih uredb o plinu in električni energiji prejeli uradni opomin. Poleg tega je Komisija Grčiji, Poljski, Portugalski, Romuniji in Litvi poslala uradni opomin zaradi ohranitve sistema reguliranih cen, ki je v nasprotju z določbami direktiv EU o električni energiji in plinu (Ukrepi Komisije za zagotovitev učinkovitega in konkurenčnega energetskega trga v Evropi, 2009, str. 1).

nična. Letna stopnja zamenjav dobavitelja za velika podjetja je bila precej visoka na Češkem, kjer je znašala 45 odstotkov. Stopnje zamenjav v malih podjetjih in gospodinjstvih so bile najvišje na Švedskem, Nizozemskem ter v Italiji in Združenem kraljestvu (Poročilo o napredku pri oblikovanju notranjega trga plina in električne energije, 2010, str. 11). Natančnejši podatki o stopnjah zamenjav dobaviteljev električne energije v posamezni državi članici EU so navedeni v prilogi 4. V državah članicah se še vedno pogosto dogaja tudi to, da hkrati obstajajo odprti energetski trgi in regulirane cene energije. Regulirane cene ima več kot polovica držav članic¹³. V večini držav članic regulacija cen ni omejena na gospodinjske odjemalce (Poročilo o napredku pri oblikovanju notranjega trga plina in električne energije, 2010, str. 12). V katerih državah so cene električne energije za gospodinjske in negospodinjske odjemalce še vedno regulirane, prikazuje priloga 5.

4 SLOVENIJA KOT DEL ENOTNEGA EVROPSKEGA TRGA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Čeprav energetski sektor pomembno vpliva na razvoj gospodarstva in kakovost življenja, pa mu Slovenija v zgodovini ni vedno namenila dovolj pozornosti in zato tudi ni imela jasno zastavljenih ciljev nove energetike. Konkretnije usmeritve nam je dala šele Evropska unija. Zakonodajna skupnost je pri nas tudi sicer še vedno najpomembnejše gonilo sprememb.

Da Slovenija v zadnjih letih intenzivneje razmišlja o razvoju energetike priča tudi Zelena knjiga, ki jo je po naročilu ministrstva za gospodarstvo aprila 2009 pripravil Center za energetske učinkovitost Instituta Jozef Stefan. Gre za novost, saj je prvič uporabljen posvetovalni dokument, ki bo pomagal pri oblikovanju kakovostnih izhodišč novega Nacionalnega energetskega programa. Ta program bo Državni zbor po Prelogovem mnenju sprejel do sredine leta 2011.

4.1 Ureditev slovenske energetske politike

Energetska politika je v Republiki Sloveniji urejena z resolucijo o nacionalnem energetskega programu (Uradni list RS, št. 57/04), temelj zakonodajnega okvira na elektroenergetskem področju pa je EZ (Uradni list RS, št. 27/07-UPB2). Pri implementaciji zahtev Evropske unije so bile in še bodo potrebne manjše zakonodajne spremembe in nato uveljavitev teh v praksi.

4.1.1 Energetski zakon

EZ se je od prve izdaje večkrat spreminjal. Oktobra 1999 je začel veljati prvi EZ, ki je implementiral evropsko direktivo 96/92/ES. Maja 2004 je začel veljati spremenjen EZ (EZ-A) (Uradni list RS, št. 51/04), s katerim je Slovenija implementirala evropsko direktivo 2003/54/ES. Po opominu Evropske komisije, ker iz takratnega zakona ni bilo nedvoumno razvidno, da je potrebna funkcionalna ločitev upravljavca distribucijskega omrežja od drugih dejavnosti, ki niso

---

¹³ Cene električne energije in plina so regulirane v naslednjih državah članicah: v Bolgariji, na Danskem, v Estoniji, Franciji, Grčiji, na Madžarskem, Irskem, v Italiji, Litvi, na Poljskem, Portugalskem, v Romuniji in na Slovaškem. V Latviji in na Cipru so regulirane cene električne energije, ne pa tudi plina.

povezane z distribucijo, do 1. 7. 2004 in ne do 1. 7. 2007, je Slovenija decembra 2006 uveljavila tretjo različico EZ (EZ-B) (Revizijsko poročilo, 2009, str. 22). Junija 2008 je Državni zbor RS sprejel zakon o spremembah in dopolnitvah EZ (EZ-C), ki na novo ureja in usklajuje pravni red s predpisi EU pri ureditvi podpor elektrarnam na obnovljive vire energije in elektrarnam s sproizvodnjo toplote in električne energije z visokim izkoristkom skladno s Smernicami za državne pomoči za varstvo okolja (2008/C82/01) ter vzpostavitve stimulatívnega investicijskega okolja za nove projekte. Ob tem je EZ-C uredil področje dokazovanja pravic gradnje energetskega objektov državnega pomena in vprašanja pridobivanja nepremičnin za gradnjo energetske infrastrukture ter opredelitev varovalnega pasu (Poročilo o stanju na področju energetike, 2008). S tem zakonom je bil dopolnjen tudi drugi odstavek 23.a člena, ki zdaj določa, da lahko sistemski operater (SODO) po predhodnem soglasju vlade s pogodbo prenese izvajanje nekaterih njegovih nalog na tretjo pravno osebo. S tem je bila ustvarjena podlaga za zakonit prenos pooblastil, ki je prej ni bilo (Bugarič, 2009, str. 10).

V decembru 2009 je vlada sprejela predlog za tretjo novelo prvotnega zakona iz leta 2000, torej že četrto verzijo (EZ-D). V tem zakonu o spremembah in dopolnitvah EZ pogrešamo predvsem rešitve glede distribucije električne energije, saj so pri razvoju trga z električno energijo največje ovire v ureditvi distribucijskih podjetij. Tomšič (2010) sicer meni, da za učinkovito ločitev tržnih in omrežnih dejavnosti sicer ni potrebna sprememba zakona, bi pa določila z zakonsko močjo, sprejeta v državnem zboru, opogumila vlado za odločnejše ukrepanje.

4.2 Ukrepi vlade in ministrstva za gospodarstvo za ureditev področja elektrodistribucije

Po Prelogovih besedah je bila prva napaka pri ureditvi elektrodistribucijskega sistema storjena že pred ustanovitvijo družbe SODO. Ministrstvo za gospodarstvo je namreč študije za analizo nekaterih možnih modelov preoblikovanja petih elektropodjetij na področju distribucije električne energije pridobilo od elektropodjetij. Ker pa so ta podjetja deloma v zasebni lasti, je lahko v teh študijah prevladal interes po poslovanju z dobičkom pred interesom zadovoljevanja javnih potreb po preglednem in nediskriminatornem dostopu do distribucijskega omrežja. Kljub odgovornosti za ustrezno regulacijo delovanja energetskega sistema ministrstvo torej ni začelo izdelavati študij oziroma analiz možnih oblik organiziranosti izvajanja GJS SODO v skladu z namenom direktive. Od štirih ponujenih možnosti, ki so izhajale iz študije GIZ-a, je ministrstvo za gospodarstvo sprejelo predlog, da Republika Slovenija ustanovi družbo SODO. A tudi tu je bilo ministrstvo površno, saj študija, na podlagi katere je bil izbran predlog reorganizacije GJS SODO, ni vsebovala nobene analize stroškov in koristi vseh predstavljenih predlogov, študija pa tudi ni obravnavala finančnih sredstev in števila zaposlenih v novoustanovljeni družbi, ki bi bili potrebni za opravljanje GJS SODO. Predlog je bil izbran zato, ker je omogočal podelitev koncesije brez javnega razpisa in ni zahteval izplačila malih delničarjev. Ministrstvo je šele nato ustanovilo projektno skupino, ki pa je študijo GIZa kritično ocenila kot neprimerno in podala svoje predloge. Pri odločitvi o načinu ureditve izvajanja GJS SODO ministrstvo teh ocen in predlogov ni upoštevalo. Ministrstvo za gospodarstvo se pred odločitvijo o sprejetju ureditve izvajanja GJS SODO tudi ni posvetovalo z agencijo za energijo. Ta je rešitev ministrstva prav

tako označila za neučinkovito. Podala je tudi svoje predloge, ki pa jih ministrstvo ni upoštevalo. Ministrstvo za gospodarstvo agencije za energijo ni upoštevalo niti kasneje, ko je agencija predlagala dopolnitev 13. člena Uredbe o koncesiji, s čimer bi se natančneje opredelile naloge, ki jih SODO ne sme prenesti na tretje osebe.

Vse te nepravilnosti so povzročile nastanek neučinkovitega slamnatega podjetja, ki ne more opravljati svojih dolžnosti tako, kot mu to nalaga zakon. Da sedanja organizacija nujno potrebuje spremembe, je dokazalo tudi revizijsko poročilo računskega sodišča.

4.2.1 Revizijsko poročilo

Računsko sodišče RS je 24. marca 2009 izdalo revizijsko poročilo Ureditev izvajanja GJS systemskega operaterja distribucijskega omrežja, ki obravnava dejavnost Vlade RS, ministrstva za gospodarstvo in družbe SODO, d. o. o., pri izvajanju GJS systemskega operaterja distribucijskega omrežja. Revizijsko poročilo je ugotovilo vrsto nesmotnosti, na katere so Vlado RS že dlje časa opozarjali agencija za energijo, projektna skupina na ministrstvu za gospodarstvo RS in Evropska komisija (Habjan et al., 2009, str. 2).

Računsko sodišče je ocenilo, da izvajanje GJS SODO ni bilo uspešno, saj ministrstvo za gospodarstvo ni imelo oblikovane strategije, ki bi opredeljevala predvideno ureditev in način njenega izvajanja, določala usmeritve in cilje, ukrepe za doseg ciljev ter nadzor nad izvajanjem GJS SODO.

Ministrstvo skupaj z vlado tudi ni zagotovilo pogojev, ki bi družbi SODO omogočali opravljanje GJS neodvisno od dobaviteljev električne energije in s tem nista izpolnila zahtev direktive po zagotovitvi neodvisnosti upravljavca distribucijskega omrežja. Ker je edini prihodek družbe SODO omrežnina, ki pa se zbira pri lastniku omrežja, se namreč lahko zgodi, da lastnik omrežja družbi SODO, če ta ne deluje v skladu z zahtevami lastnika omrežja, ne nakaže omrežnine in povzroči družbi SODO likvidnostne težave. Družba SODO tudi ne more neodvisno in učinkovito odločati o sredstvih in premoženju, potrebnem za upravljanje, vzdrževanje in razvoj omrežja, saj nima podatkov o najeti elektroenergetski infrastrukturi oziroma nima omogočene povezave z informacijskim sistemom lastnikov omrežja. (Revizijsko poročilo, 2009, str. 30). Iz pogodbe o najemu infrastrukture je tudi razvidno, da so vse obveznosti izvajanja GJS z družbe SODO prenesene na elektropodjetja, pri čemer je odgovornost za njeno izvajanje dodeljena družbi SODO. S prenosom javnih pooblastil na elektropodjetja družbi SODO tako ni bila določena jasna in nedvoumna vloga v razmerju z lastniki in uporabniki elektroenergetskega omrežja (Jerman, Bajuk, 2009, str. 47). Vse to kaže na dejstvo, da je družba SODO v celoti odvisna od lastnikov omrežij, kar pa je v nasprotju z direktivo.

Po oceni računskega sodišča trenutna ureditev tudi ne zagotavlja pogojev za uspešno regulacijo trga z električno energijo. Regulator, torej agencija za energijo, namreč lahko neposredno dodeljuje naloge in nadzira izvajanje GJS SODO v družbi SODO, ne pa v petih elektropodjetjih, ki na podlagi pogodb o najemu dejansko v celoti izvajajo GJS SODO (Revizijsko poročilo, 2009,

str. 40). Tudi Krešimir Bakič meni, da je za neučinkovitost trenutne ureditve bistveno prav nedelovanje regulatorja. Direktiva 2003/54/ES nalaga večjo moč regulatorju, v Sloveniji pa moč agencije za energijo pada. Bakič je tudi mnenja, da bi morala biti agencija za energijo odgovorna samo parlamentu.

Zapleta se tudi pri denarnih tokovih, natančneje pri plačilu najemnine, stroških izvajanja storitev in zagotovitvi primerne donosa na vložena sredstva v infrastrukturi. Glavni vir prihodkov družbe SODO je omrežnina, ki jo elektropodjetja v imenu družbe zaračunavajo končnim odjemalcem. SODO iz prejemkov pokrije obveznosti do družbe ELES, agencije za energijo, Borzna in elektropodjetij. Najemnina, ki jo plača SODO lastnikom omrežja, je največji odhodek družbe. Pri tem naj opozorim na dejstvo, da iz evidence elektroenergetske infrastrukture, ki jo je družba SODO prejela od elektropodjetij, ni mogoče razbrati natančne vrednosti infrastrukture, kar pomeni, da ni mogoče preveriti, ali je najemnina pravilno izračunana.

Revizijsko poročilo je pokazalo, da se SODO ne drži vseh določil koncesijske pogodbe¹⁴. Elektropodjetjem je namreč v obdobju od 1. julija 2007 do 31. decembra 2007 zagotovil donos v višini 6,55 odstotka, kar je za 2,42 odstotne točke oziroma 1.589.372 evrov več od v koncesijski pogodbi maksimalno dovoljenega donosa. Višina najemnine in drugih stroškov storitev, ki jo plačuje družba SODO elektropodjetjem, pri vseh elektropodjetjih, razen pri Elektru Ljubljana, presega višino omrežnine, ki jo ta elektropodjetja dejansko zaračunajo uporabnikom omrežja¹⁵ (Revizijsko poročilo, 2009, str. 49). Plačilo najemnine in storitev elektropodjetjem na način, ki ni določen na podlagi tržnih pogojev, lahko poveča premoženje elektropodjetij in zato tudi premoženje zasebnih lastnikov elektropodjetij na račun odjemalcev električne energije. Računsko sodišče zato ocenjuje, da bi morali znašati stroški storitev v višini dejansko opravljenih del, letna najemnina za najem elektroenergetskega omrežja pa bi morala biti le v višini letno obračunane amortizacije elektroenergetske infrastrukture (Revizijsko poročilo, 2009, str. 47). Premoženje lastnikov elektropodjetij pa se povečuje tudi zaradi nepreglednega načina financiranja gradnje elektroenergetske infrastrukture s sredstvi, zbranimi s povprečnimi stroški priključevanja. Povečano premoženje tako ni odraz dobrega poslovanja ali dodatno zagotovljenega kapitala obstoječih delničarjev v elektropodjetjih, zato računsko sodišče ocenjuje, da elektropodjetja niso upravičena do lastništva sredstev, zgrajenih z zbranimi povprečnimi stroški priključevanja (Revizijsko poročilo, 2009, str. 57). V družbi SODO tudi niso izpolnjeni niti tehnični niti kadrovske pogoji za izvajanje javnih pooblastil, določenih v EZ in ZGJS.

---

¹⁴ V točki 4.2.4 koncesijske pogodbe je določeno, da se višina najemnine za uporabo infrastrukture določi tako, da omogoča lastniku distribucijskega omrežja povračilo vlaganj v infrastrukturo in razvoj infrastrukture, pokritje stroškov vzdrževanja infrastrukture ter zagotavlja donos na vložena sredstva v infrastrukturo v višini največ 4,13 odstotka in v skladu s prevzetimi obveznostmi po pogodbi o najemu.

¹⁵ V Uredbi o GJS (Uradni list RS, št. 117/04, 23/07) je v zadnji alineji 18. člena določeno, da lastnik distribucijskega omrežja in SODO v pogodbi določita najemnino in druga plačila SODO lastniku omrežja za njegovo uporabo, ki jo SODO plačuje iz omrežnine, kar pa ne sme presegati višine omrežnine, ki se zaračuna uporabnikom omrežja tega lastnika.

4.3 Reorganizacija, predvidena v odzivnem poročilu vlade

Vlada je 23. junija lani v odzivnem poročilu ugotovila, da je obseg nepravilnosti tako velik, da izvajanje zgolj posameznih popravljalnih ukrepov ni smiselno. Ministrstvo za gospodarstvo se je zato odločilo za celovito reorganizacijo, ki bo dejansko uresničila pravno in funkcionalno ločitev tržnih in reguliranih dejavnosti v distribuciji ter družbi SODO omogočila dejansko neodvisnost od družb, ki se ukvarjajo s prodajo in trgovanjem. (Habjan et al., 2009, str. 3). Vlada je študijo za vzpostavitev učinkovite ureditve izvajanja GJS SODO naročila družbi Jerman & Bajuk, ki se je reorganizacije lotila predvsem s pravnega vidika. Pri pripravi modela reorganizacije je morala upoštevati omejitve in načela računskega sodišča in sindikatov. Pripravili so dva modela: model 1 – vzpostavitev neodvisne ekonomske celote GJS SODO z ohranitvijo obstoječih lastniških razmerij na elektrodistribucijski infrastrukturi (EDI); in model 2 – vzpostavitev neodvisne ekonomske celote GJS SODO s prenosom EDI v stoddotno posredno lastništvo RS. Izbran je bil prvi model, saj v primerjavi z modelom 2 predstavlja enostaven, jasen in pregleden postopek, katerega izvedbo v celoti kontrolira RS. Izvedba modela 1 pa ne predstavlja zaključka reorganizacije izvajanja GJS SODO, temveč gre za nujno prilagoditev organizacije SODO, d. o. o., in elektropodjetij, da bi bila nova organizacija skladna s ključnimi zahtevami direktive in EZ (Jerman & Bajuk, 2009, str. 71). Model 1 predstavlja prva dva koraka načrtovane reorganizacije elektrodistribucijskih podjetij in družbe SODO.

Spremembe se bodo izvajale v štirih zaporednih korakih. V prvem koraku bo vlada z 79,5-odstotno večino razdelila vsako od petih distribucijskih podjetij na dve družbi: družbo za omrežne dejavnosti in družbo za tržne dejavnosti. Razdelitev bo izvedena na osnovi oddelitve, ki se opravi s prenosom posameznih delov premoženja na nove družbe. Manjšinski lastniki bodo v obeh družbah obdržali svoj lastniški delež v enakem odstotku, kot ga imajo sedaj v distribucijskem podjetju.

Družba za tržne dejavnosti bo obsegala predvsem prodajo, trgovanje in proizvodnjo električne energije – dejavnosti, ki morajo biti pravno ločene od izvajalca GJS SODO. Družba za omrežne dejavnosti bo obsegala predvsem tiste dejavnosti, ki jih distribucijsko podjetje zdaj izvaja po pogodbi o najemu in storitvah s SODO, d. o. o., vključno z lastništvom omrežja.

Pogodbe o najemu omrežja in o storitvah bodo ostale v veljavi med SODO in omrežnimi deli podjetij. Pogodbe o nakupu in dobavi električne energije bodo ostale med odjemalci in dobavitelji na eni in tržnim delom distribucijskega podjetja na drugi strani. Hčerinska podjetja oziroma dejavnosti, povezane s proizvodnjo elektrike, ostanejo v tržnem delu. Gradnja omrežij lahko ostane v tržnem delu, lahko pa tudi v omrežnem (Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 30).

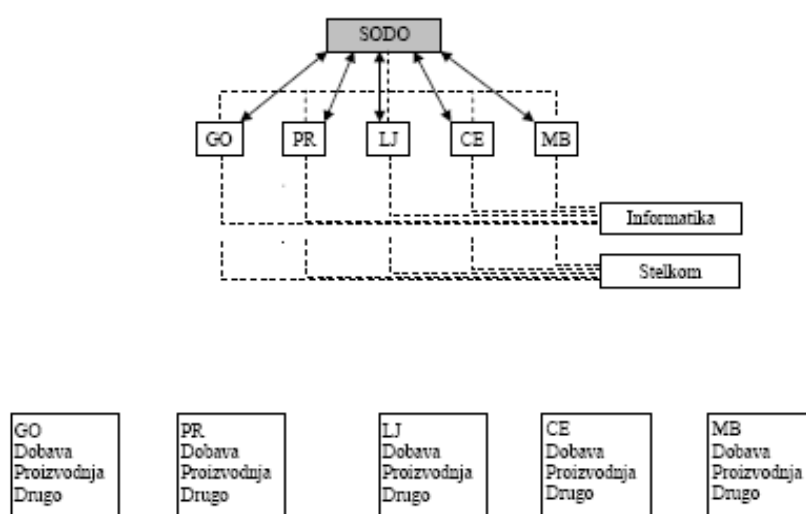
V drugem koraku bo vlada s svojim lastniškim deležem v vseh petih omrežnih družbah dokapitalizirala družbo SODO, d. o. o. (dokapitalizacija s stvarnim vložkom). SODO bo tako postal holding. Vpliv SODO na omrežna podjetja se bo bistveno povečal, pogodbe o najemu in

storitvah pa bodo še vedno potrebne. Pogoj o 80-odstotnem dohodku v povezavi s povezano družbo bo izpolnjen, saj omrežna podjetja svoj dohodek pridobivajo skoraj izključno iz najemnine in storitev. SODO naj bi se v tej fazi tudi kadrovsko okrepil (Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 31). Po Prelogovih besedah je reorganizacija elektrodistribucijskega sistema do tega koraka možna do konca leta 2010.

Kot je razvidno tudi s slike 4, bodo po prvih dveh korakih distribucijske omrežne družbe takšne kot so sedaj, le brez prodaje in proizvodnje. Lastnik 80-odstotnega dela omrežnih podjetij ne bo več neposredno RS, ampak SODO. Pogodbe o najemu in storitvah bodo še vedno potrebne, ne bo pa več nevarnosti uvedbe razpisa za storitve, saj bodo po odcepitvi tržnega dela SODO in omrežne družbe nedvomno povezane družbe.

Slika 2: Organizacija, predvidena v odzivnem poročilu vlade po prvih dveh korakih

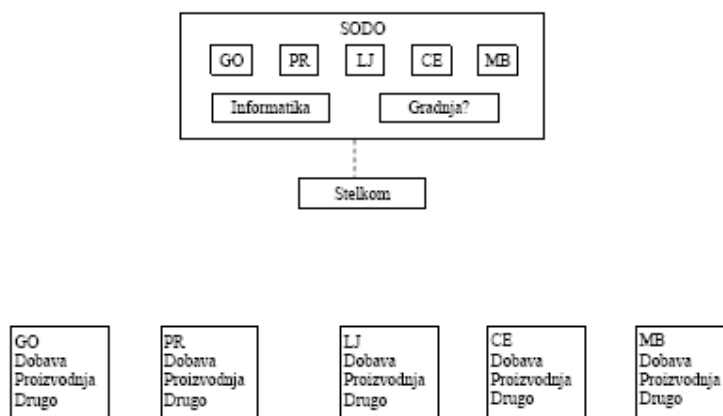
Vir: Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 21.

V tretjem koraku bosta vlada in/ali SODO od manjšinskih lastnikov pridobila celoten lastniški delež v omrežnih družbah. To bodo storili bodisi z odkupom bodisi z menjavo za lastniški delež v družbah s tržno dejavnostjo ali z menjavo za neko drugo državno finančno premoženje. Delež manjšinskih lastnikov v omrežnih podjetjih bo treba v prvi vrsti pridobiti z vrednostjo deležev države v petih tržnih distribucijskih podjetjih (Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 31).

V trenutni lastniški strukturi distribucijskih podjetij je 79,5 odstotka neposredne državne lastnine. Od dva do tri odstotke je še delež KAD-a in SOD-a ter Sklada za financiranje razgradnje NEK, ki pa so vsi stoo odstotno v neposredni državni lasti. Ne glede na to, da vsi manjšinski delničarji svojega deleža niso pripravljene prodati, na ministrstvu ocenjujejo, da je odkup osem odstotnega deleža realno dosegljiv, s tem pa tudi doseg 90-odstotnega praga, po katerem je mogoča iztisnitev preostalih delničarjev (Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 32).

Ko bo v lastniški strukturi omrežnih podjetij ostala le še država, neposredno ali posredno (SODO, KAD, SOD, Sklad za financiranje razgradnje NEK), bo mogoče družbo SODO in pet omrežnih podjetij združiti v enovito družbo. Zadnji korak naj bi vlada izpeljala do leta 2020. Kot vidimo tudi na sliki 5, bodo takrat dokončno odpravljene pogodbe o najemu in storitvah, omrežje pa bo v lasti družbe, ki bo v stodontni državni lasti. Družba SODO bo hkrati tudi nosilec koncesije za izvajanje GJS SODO in z večino zaposlenih iz sedanjih distribucijskih podjetij tudi dejanski izvajalec nalog SODO.

Slika 3: Končna organizacija, predvidena v odzivnem poročilu vlade

Vir: Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 21.

5 RAZPRAVA O PREDLOGU VLADE IN ALTERNATIVNE MOŽNOSTI UREDITVE ELEKTRODISTRIBUCIJSKEGA SISTEMA V SLOVENIJI

5.1 Analiza modela neodvisnega systemskega operaterja

Delovna skupina C1-8, ki so jo sestavljali strokovnjaki z vsega sveta in ki ji je prisostvoval tudi Bakič, je leta 2007 v študiji Review of Structures for the System Development Activity ugotavljala, kateri model ureditve prenosa je učinkovitejši. Primerjali so modele neodvisnega systemskega operaterja, prenosnega systemskega operaterja, vertikalno povezano strukturo in regionalnega prenosnega operaterja. Rezultati modela so vključevali kazalce uspešnosti, povezane s cilji: razpoložljivost oskrbe, dostopnost oskrbe, okoljski cilji, energetska neodvisnost, razvoj trga in finančni cilji. Ugotovili so, da model regionalnega prenosnega operaterja zagotavlja boljše dosežke, vendar mu še vedno manjka del učinkovitosti, še posebej glede ciljev, ki so v javnem interesu (razpoložljivost oskrbe, dostopnost oskrbe, okoljski cilji). Prenosni systemski operater se je izkazal kot najmočnejša struktura na področju razvoja trga in finančnih ciljev. Glavna ugotovitev študije je, da razpršenost vpliva oziroma moči povzroča nerazločno določitev odgovornosti, kar zmanjšuje učinkovitost strukture pri doseganju razvojnih ciljev. Ugotovitve ustrezajo tudi spremembam v evropski zakonodaji, ki države članice spodbuja k krepitvi regionalnega sodelovanja (Review of Structures for the System Development Activity, 2007, str. 9). Grafični prikaz rezultatov raziskave najdete v prilogi 6.

Vlada RS se je odločila za drugo možnost, ki jo dopušča direktiva, torej za vzpostavitev neodvisnega sistemskega operaterja. Ta model kaže na precej velike razlike med nalogami operaterja in nalogami lastnikov prenosnih sredstev. Medtem ko operater skrbi za delovanje sistema in trga, so lastniki usmerjeni v vse faze načrtovanja prenosa, vzdrževanja in gradnje omrežja (Review of Structures for the System Development Activity, 2007, str. 8).

5.2 Kritike predloga vlade

Ministrstvo za gospodarstvo trdi, da je predlagani model reorganizacije najbolj ugoden z vidika socialno-ekonomskega položaja zaposlenih, družbi SODO zagotavlja dejanski nadzor nad funkcioniranjem omrežja in ji omogoča neodvisno opravljanje vloge sistemskega operaterja, rešitev pa je tudi najcenejša z vidika države. Glede na dozrajšnje študije v zvezi z reorganizacijo, strokovne debate in nenazadnje mnenja udeležencev pri reorganizaciji, s katerimi sem se pogovarjala, lahko trdim, da se z vladnim modelom strinjajo tako v družbi SODO kot tudi na direktoratu za energijo, medtem ko se z vladnim načrtom v celoti ne strinjajo uprave distribucijskih podjetij, ki so na nek način za svoje namene izkoristile tudi sindikate. Zadnji so že od vsega začetka največji nasprotniki predvidene reorganizacije, lani pa so napovedali celo splošno stavko in tako dosegli dogovor o krepitvi socialnega dialoga. Sindikati so tudi že večkrat poudarili, da je energetika dolgoročna zadeva in ne prenese nepremišljenih korakov, zato so vlado pozvali, naj preuči čim več možnih rešitev in ne hiti s končno odločitvijo.

5.2.1 Pomisleki sindikatov

Čeprav sedanje stanje za zaposlene v elektrodistribuciji ni najbolj ugodno¹⁶, imajo sindikati pomisleke tudi glede prihodnje ureditve tega sektorja. Zavedajo se namreč majhnosti in ranljivosti slovenskega elektrodistribucijskega sistema. Ob napovedanih velikih in nujnih investicijah se ta ranljivost še poveča in hitro se lahko pojavijo zahteve po dokapitalizaciji ali prodaji deležev strateškim partnerjem, kar pomeni negotovo prihodnost zaposlenih.

Pomisleke sindikatov lahko razdelimo na pet skupin. Sindikate skrbi socialna varnost zaposlenih zaradi alokacije ali celo izgube delovnih mest. Zaradi zunanjih izvajalcev se počutijo ogrožene. Vlada pa je v model reorganizacije vgradila varovalke, ki zaposlenim zagotavljajo, da zaradi reorganizacije ne bo nobenih prezaposlitev, da se organizacija dela ne bo spremenila in da se delovna mesta fizično ne bodo selila. Reorganizacija se bo izognila tudi razpisom za podelitev koncesije, ki predvsem za zaposlene predstavljajo veliko tveganje. Reorganizacija naj bi na koncu distribucijskim družbam z združitvijo ponovno dala status nosilca koncesije, poleg tega pa bo v družbi ostalo tudi lastništvo infrastrukture. Zaposleni bodo tako ostali v isti družbi.

Drugi pomislek se nanaša na kakovost oskrbe. Ministrstvo za gospodarstvo sicer pričakuje, da naj bi se zaradi optimizacije delovnih procesov kakovost oskrbe izboljšala. Enako število

---

¹⁶ Negotovosti izhajajo iz dejstva, da distribucijske družbe nimajo koncesije, obstaja pa tudi nevarnost uvedbe razpisov za storitve gospodarske javne službe, pri čemer pa ni zagotovila, da bi obstoječa elektrodistribucijska podjetja ta dela v resnici tudi pridobila.

zaposlenih kot sedaj bo namreč načrtovalo eno tehnično rešitev in ne petih, tako kot sedaj. Pritisk na zaposlene se bo zato zmanjšal, naloge bodo lahko opravljene bolje in ceneje.

Sindikati tudi ne verjamejo v centralizacijo omrežnega dela, saj naj bi bila dejavnost prevelika za centralno vodenje¹⁷. Na direktoratu za energetiko odgovarjajo, da je združitev potrebna tudi zaradi okrepitev denarnega toka. Po oddelitvi prodajnih delov bodo namreč omrežni deli vsebovali večino kapitala in zaposlenih ter le še četrtno prihodkov sedanjih distribucijskih podjetij. Pet družb bo kasneje v stoddostni lasti istega lastnika in bodo izvajale enako dejavnost, zato bodo financirane iz centralnega vira. Delovanje prostorsko razpršenega kolektiva v sedanjih časih ni več problem in dobra povezanost z lokalnim okoljem je lahko zagotovljena le z učinkovito notranjo organizacijo.

Tudi slabe izkušnje kolegov iz novih članic EU skrbijo naše sindikate, a na direktoratu za energetiko odgovarjajo, da je taka primerjava problematična. Nove članice EU, posebno bivše socialistične države, so namreč večinoma svoj elektrosektor najprej v dobršni meri privatizirale, šele potem so ga začele usklajevati z evropsko zakonodajo, kar jim je povzročilo veliko težav. V Sloveniji pa privatizacije v energetiki skorajda ni bilo.

Precej verjetna je tudi prodaja oddeljenih tržnih družb, s čimer pa se sindikati ne strinjajo. Obstaja verjetnost, da bodo kupci teh oddeljenih delov podjetja, ki niso v lasti RS, zato vsaj delna privatizacija ni izključena. Po mnenju direktorata za energijo pa za zaposlene v oddeljenih družbah nakup s strani družbe, ki ni v lasti RS, ali s strani tuje družbe, sploh ni slab, saj bi tak nakup zaposlenim zagotovil preživetje podjetja in nadaljnjo zaposlitev (Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 8). Kot razlaga Prelog, so namreč tuja podjetja za nakup pripravljena plačati več, saj vrednost takega nakupa vsebuje pričakovani dobiček in vrednost vstopa na trg. Tuja podjetja pa bi za razliko od domačih potrebovala tudi lokalno delovno silo, kar lahko zaposlenim v elektrodistribucijskih podjetjih samo koristi.¹⁸

5.2.2 Predlog sindikatov

Sindikati so na šestih straneh pripravili gradivo o reorganizaciji distribucije s tehničnega vidika, v katerem se zavzemajo za preoblikovanje vseh petih distribucijskih podjetij v holding z več hčerinskimi družbami in ustanovitev petih SODO-v. Vsak SODO bi s svojim hčerinskim podjetjem sklenil pogodbo o najemu in storitvah. Vsako elektrodistribucijsko podjetje bi se tako preoblikovalo v holding, izločilo omrežne dejavnosti in imelo svojega systemskega operaterja distribucijskega sistema. A vzpostavljanje takšne strukture bi trajalo veliko dlje. Sedanji SODO bi morali razpustiti in vzpostaviti pet regionalnih SODO-v, potrebne pa bi bile tudi nove družbe, novi koncesijski akti, nove koncesijske pogodbe ter nove pogodbe o najemu in storitvah. Predlog sindikatov je grafično prikazan v prilogi 7.

---

¹⁷ Za primerjavo naj navedem, da imajo distribucijski sistemi v zahodni Evropi povprečno dva milijona odjemalcev.

¹⁸ Tržne dele bi bilo sicer najbolje prodati različnim kupcem. Po Prelogovih besedah bo vsaj en prodajni del priključen holdingu slovenskih elektrarn, za nakup pa se zanima tudi Petrol.

Sindikata zagovarja regionalno specifičnost posameznega elektrodistribucijskega podjetja in meni, da bi se s predlagano reorganizacijo uspešneje prilagajali regionalnim in občinskim posebnostim. Ta rešitev pa ne zagotavlja podelitve koncesije za opravljanje GJS SODO distribucijskim podjetjem in tudi ne izpolnjuje načela, da mora biti ločitev tržnih in omrežnih dejavnosti izpeljana tako, da bo vsem ločenim dejavnostim zagotavljala pogoje za pozitivno poslovanje in razvoj. Prav tako je problematičen prenos pooblastil SODO na tretjo družbo. To je mogoče le, če se ta družba ne ukvarja s prodajo, trgovanjem ali proizvodnjo električne energije. SODO je pri najemu storitev vezan k javnim razpisom, razen v primeru povezanega podjetja.¹⁹ Za tako reorganizacijo tudi ne moremo reči, da vodi v racionalizacijo stroškov (Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2009, str. 17). Do podobnih zaključkov bi prišli tudi v modelu, kjer bi centralni SODO povezoval pet regionalnih SODO-v.

5.3 Organizacijsko-ekonomska študija Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani

V nadaljevanju si bomo ogledali alternativne modele, ki jih je v organizacijsko-ekonomski študiji reorganizacije elektrodistribucijskih podjetij v Sloveniji za družbo Nebra, družbo za davčno in gospodarsko svetovanje nepremičnine in inženiring, d. o. o., pripravila raziskovalna skupina Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani pod vodstvom Maksa Tajnikarja. Pripravili so štiri modele: model 1 – model prenosa elektrodistribucijske infrastrukture na družbo SODO; model 2 – model prenosa elektrodistribucijske infrastrukture in vseh zaposlenih, vezanih na infrastrukturo, na družbo SODO; model 3 – model prenosa elektrodistribucijske infrastrukture in dela zaposlenih, vezanih na infrastrukturo, na družbo SODO in model 4 – model ustanavljanja skupnih podjetij. V tabeli 1 lahko vidimo, v katero podjetje bi bili po reorganizaciji locirani infrastruktura in zaposleni ter katera podjetja so vključena v posamezni model.

Tabela 1: Različice elektrodistribucijskega sistema Republike Slovenije

	Različice sistema glede na zaposlene			Različice sistema glede na infrastrukturo			
	SODO	Distribucija	Servisno podjetje	A	SODO	Distribucija	Servisno podjetje
1.	0	X	/	B1	X	0 ⁺	/
2.	X	0	/	B2	X ⁺	0	/
3.	X	X	/	B3	X	0 ⁺	/
4.	X	0	X	B4	X	0	0 ⁺

Opombe: X prikazuje lokacijo infrastrukture ali zaposlenih, / pomeni, da podjetje ni vključeno v model, in + označuje lokacijo tistega dela osnovnih sredstev, ki ni infrastruktura, je potreben za opravljanje storitev na omrežju.

Vir: Prestrukturiranje slovenskih elektrodistribucijskih podjetij – nova organiziranost : projektna naloga, str. 4.

V modelu prenosa elektrodistribucijske infrastrukture na družbo SODO bi premoženje infrastrukture elektrodistribucije s sedanjih petih elektrodistribucijskih podjetij prenesli na družbo SODO. To bi pomenilo, da bi družba SODO postala lastnik infrastrukture in je ne bi več najemala od elektrodistribucijskih podjetij. Tako bi rešili problem lastnine elektrodistribucijske mreže, s čimer bi odpravili formalne, zlasti pa lastninske nejasnosti, ki obstajajo v sedanjem

¹⁹ Izvajalsko podjetje in SODO sta povezani podjetji, če izvajalec vsaj 80 odstotkov dohodkov ustvari iz storitev za povezanega naročnika (Direktiva o javnem naročanju na področju telekomunikacij, prometa in energetike).

sistemu. A taka rešitev je vseeno problematična. Prenos elektrodistribucijske infrastrukture z elektrodistribucijskih podjetij na družbo SODO namreč zahteva tudi prenos ustreznih virov financiranja te infrastrukture. Vprašanje, ki se pojavlja, je, ali je vrednostni obseg dolgoročnih kreditnih obveznosti in trajnega kapitala v lasti države zadosten za pokrivanje ustrezne vrednosti prenesenih osnovnih sredstev. S pravnega vidika je v tej rešitvi sporen tudi način sodelovanja med družbo SODO in elektrodistribucijskimi podjetji, saj družba še vedno najema storitve, povezane z upravljanjem omrežja, pri distributerjih. Ker družba takšnih podpogodbenukov ne more dobivati mimo javnih razpisov, bi bila s tem prizadeta zanesljivost poslovanja in dolgoročnega obstoja distribucijskih podjetij (Tajnikar et al., 2009, str. 28). V prilogi 8 so prikazane bilance stanja in zaposleni po prenosu elektrodistribucijske infrastrukture na družbo SODO.

Drugi model proučuje prenos infrastrukture na način iz prvega modela, dodaja pa tudi prenos vseh zaposlenih, katerih dejavnost je znotraj elektrodistribucijskih podjetij danes vezana na elektrodistribucijsko infrastrukturo. Ta rešitev ima prav tako nekatere prednosti kot tudi slabosti. Model vzpostavlja ustrezne razmere za delovanje GJS SODO in omogoča konkurenco med prodajalci električne energije za gospodinjstva in podjetja. Družba SODO bi se tako zaokrožila in edina opravljala GJS na tem področju ter v celoti skrbela za razvoj in kakovostno obratovanje elektrodistribucijske mreže. Vzpostavitev enakomernejše razporeditve materialnih in zaposlitvenih zmogljivosti bi omogočila bolj smiselno porazdelitev premoženja, virov sredstev in poslovnega rezultata med podjetji. Podjetja bi delovala po zgledu trgovcev na trgih končnih uporabnikov. Olajšan vstop novih ponudnikov na končni trg električne energije v Sloveniji bi zagotavljal večjo konkurenčnost na tem trgu in bistveno bolj diverzificirano ter odjemalcem prilagojeno ponudbo. Slabosti modela so povezane z obširnimi prezaposlitvami in radikalnimi reformami sedanjih podjetij. Elektrodistribucijska podjetja bi se po svoji osnovni dejavnosti temeljito prestrukturirala, družba SODO pa bi se spremenila v veliko podjetje z več kot 2.300 zaposlenimi. SODO bi kot delovno intenzivna družba potreboval novo organizacijsko strukturo. Koncentracija dejavnosti v povezavi z elektrodistribucijskim omrežjem v družbi SODO bi vodila do večje učinkovitosti in lahko bi se izkazalo, da obstaja določeni presežek zaposlenih. Težave pa nastanejo tudi zaradi preoblikovanja kapitalskih razmerij. Vlada je zavzela stališče, da preoblikovanja, ki zahtevajo hitre spremembe kapitalskih razmerij, niso izvedljiva, država pa ta hip tudi nima denarja²⁰, s katerim bi lahko takoj odkupila manjšinske deleže v distribucijskih podjetjih (Tajnikar et al., 2009, str. 37).

Model s prenosom infrastrukture in samo dela zaposlenih poskuša odpraviti slabosti predhodnega modela. Poleg infrastrukture bi tako iz elektrodistribucijskih podjetij na družbo SODO prenesli le tisti del zaposlenih, ki skrbi za razvoj elektrodistribucijskega omrežja in njegovo dolgoročno kakovost pa tudi za vodenje njegovega obratovanja. V prilogi 9 najdete prikaz bilance stanja in zaposlene elektrodistribucijskih podjetij ter družbe SODO pred prenosom infrastrukture in zaposlenih ter po njem. Z opisano rešitvijo bi se po eni strani izognili težavam vodenja prevelikega podjetja (v tem primeru družbe SODO), po drugi strani pa bi se izognili tudi

---

²⁰ Po nekaterih ocenah bi za odkup 21 odstotkov potrebovali med 200 in 300 milijoni evrov.

težavam zaradi velikih prezaposlitev zaposlenih v sedanjih elektrodistribucijskih podjetjih. A tudi v tem modelu bi morala družba SODO storitvena dela, ki jih ne bi mogla opraviti sama, prepustiti v izvajanje zunanjim izvajalcem. Poleg tega ta model zahteva določeno holdinško organiziranost sedanjih elektrodistribucijskih podjetij. To pomeni, da bi podjetja v organizacijski strukturi ohranila sedanje štiri skupine oddelkov, ki bi se morali pravno-statusno osamosvojiti. Tudi ta model opozarja, da bi storitvena podjetja v večini primerov ustvarjala izgubo (Tajnikar et al., 2009, str. 44). Kot razlaga tudi Miklavčič, je največja verjetnost, da se bodo med procesom reorganizacije prezaposlili samo strokovnjaki srednjega managementa posameznega elektrodistribucijskega podjetja, ki bodo v družbi SODO pomembno pripomogli k učinkovitemu razvoju ter zagotavljanju zmogljivosti in zanesljivosti omrežja.

Model ustanavljanja skupnih podjetij predvideva, da bi družba SODO in elektrodistribucijska podjetja skupaj ustanovila podjetje za opravljanje storitev za potrebe gospodarske javne službe SODO. Taka rešitev bi vsekakor zagotovila varnost zaposlitve tistih delavcev, ki danes delajo za potrebe gospodarske javne službe SODO v obstoječih elektrodistribucijskih podjetjih. Model zahteva podrobnejšo proučitev s pravnega vidika, po Tajnikarjevih izračunih pa ne zagotavlja vsem distribucijskim podjetjem pozitivnega poslovnega izida (Tajnikar et al., 2009, str. 55). Prikaz bilance stanja in zaposlene po prenosu infrastrukture na družbo SODO in zaposlenih, ki danes znotraj distribucijskega podjetja opravljajo storitve za SODO, na novonastalo storitveno podjetje najdete v prilogi 10.

6 SKLEP

Slovenska elektrodistribucija je zaradi zahtev EU pred novo reorganizacijo. Na slovenskem trgu z električno energijo je treba vzpostaviti konkurenčne pogoje, po katerih bo omrežje prosto dostopno vsem ponudnikom električne energije. V ta namen mora vlada v elektrodistribucijskih podjetjih izpeljati ločitev tržnih dejavnosti od netržnih. Pri tem mora upoštevati zahteve evropske in domače zakonodaje ter načela in omejitve, ki jih je po reviziji postavilo računsko sodišče. Po mojih ocenah je vlada s postopnim ločevanjem, ki zajema ločitev tržnih in omrežnih dejavnosti v elektrodistribucijskih podjetjih, pridobitev celotnega deleža države v omrežnih delih in nato dokončno združitev petih omrežnih delov z družbo SODO, upoštevala vse relevantne dejavnike in pripravila dober načrt reorganizacije. Očitki sindikatov, ki so na trenutke celo preglasili vlado in ministrstvo za gospodarstvo, me niso povsem prepričali. Tudi analiza, v kateri sem glede na izbrane kriterije primerjala modele različnih avtorjev in ugotavljala, kateri bi bil najbolj primeren za reformo slovenskega elektrodistribucijskega sistema, me je prepričala, da je vlada tokrat ubrala najbolj optimalno pot. Rezultate analize najdete v tabeli 2.

Čeprav vladni načrt vključuje odpravo pogodb, prezaposlitev dela zaposlenih in izplačilo malih delničarjev pa model 1 podjetja Jerman & Bajuk teh kriterijev ne izpolnjuje, saj zajema samo prva dva koraka reorganizacije. Pri drugem modelu podjetja Jerman & Bajuk bi imela elektrodistribucijska podjetja zaradi neprimerne strukture premoženja težave s plačilno sposobnostjo. Zaradi nesorazmerno veliko prevzetih obveznosti bi bilo ogroženo njihovo poslovanje. Predlog sindikatov se je tudi glede na izbrane kriterije izkazal za neprimerne,

predvsem z vidika izpolnjevanja zahtev evropske in domače zakonodaje. Čeprav nima vpliva na zaposlene, tudi ne odpravlja pogodb med podjetji in družbo SODO. Modeli študije Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani na različne načine rešujejo nastalo problematiko slovenske elektrodistribucije. Največ izbranih kriterijev izpolnjuje drugi model, ki pa je z vidika zaposlenih v elektrodistribuciji nesprejemljiv.

Tabela 2: Analiza predstavljenih modelov glede na izbrane kriterije

Študije		PZ	IMD	DOP	SZON	OP
Jerman & Bajuk*	Model 1			X	X	
	Model 2	X	X		X	X
Sindikati**	Model 1					
Študija Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani***	Model 1				X	
	Model 2	X	X	X		X
	Model 3	X				X
	Model 4				X	X

Opombe: PZ pomeni prenos zaposlenih; IMD pomeni izplačilo malih delničarjev; DOP pomeni dolgoročni obstoj podjetja; SZON pomeni skladnost z zakonodajo ter z omejitvami in načeli; OP pomeni odprava pogodb med elektropodjetji in družbo SODO; X pomeni, da model upošteva določen kriterij.

* Modela podjetja Jerman & Bajuk najdete v poglavju 4.3 na strani 18.

** Predlog sindikatov najdete v poglavju 5.2.2 na strani 22.

*** Modele študije Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani najdete v poglavju 5.3 na strani 23.

Analiza nam pokaže, da naj bi elektrodistribucijska podjetja dolgoročno obstala na trgu le v primeru popolne ločitve omrežnih dejavnosti od tržnih (vključno z vsemi zaposlenimi, vezanimi na omrežno dejavnost) in v primeru vladnega modela. Ugotovimo lahko, da je dolgoročni obstoj elektrodistribucijskih podjetij povezan z odpravo medsebojnih pogodb. Najboljši recept za optimalno delovanje slovenskega elektrodistribucijskega sistema je torej vzpostavitev povezanih družb. Kljub manjši učinkovitosti holdinga, ki je posledica ogromnega števila pravnih oseb z zelo zapletenimi odnosi (pogodbe o najemu in storitvah, posebne določbe v ustanovnih aktih zaradi funkcionalne ločitve...), bo v slovenskem elektrodistribucijskem sistemu tako vseeno treba vzpostaviti določeno holdinško strukturo. Povezovanje z vidika konkurenčnosti sicer ni slabo. Konkurenčnost slovenskih elektrodistribucijskih podjetij je brez podrobnejše analize težko oceniti, vsekakor pa so strokovnjaki mnenja, da zaradi majhnosti slovenskega distribucijskega sistema tega ne smemo še bolj razdeliti. Direktiva recimo dopušča tudi združevanje prenosnega in distribucijskega operaterja, česar so se na ministrstvu zavedali že pred ustanovitvijo družbe SODO. Bakič meni, da združitev teh dveh družb v prihodnosti ni izključena, a da so njune naloge preprosto preveč različne, da bi bila taka združitev dejansko smiselna. Tako on kot Tajnikar razmišljata o koncentraciji sedanjega regionalnega poslovanja na elektrodistribucijskem omrežju v tri podjetja: eno podjetje bi pokrivalo območje Ljubljane, drugi dve pa območje vzhodne in zahodne Slovenije. Izpostaviti velja tudi Bakičevo oceno, po kateri bi z združevanjem elektrodistribucijskih podjetij zaradi poenotenja investicij v elektrodistribucijsko infrastrukturo dosegli vsaj desetodstotno znižanje stroškov in tako pomembno pripomogli k večji učinkovitosti poslovanja. Povezovanje podjetij bo torej nujno, največ koristi za končne odjemalce pa bi zagotovo dosegli s privatizacijo tržnih delov elektrodistribucijskih podjetij. Država mora vzpostaviti konkurenčne pogoje, v katerih pa se bodo elektrodistribucijska podjetja

zagotovo boljše znašla in hitreje reagirala, če jih bo vodil zasebni interes. Čeprav znižanja cen električne energije zaradi stalnega povečevanja povpraševanja ne moremo pričakovati, bi razvit elektroenergetski trg prinesel koristi za vso Evropo. Evropska unija se že več kot desetletje trudi vzpostaviti enotni trg, a za resnično delovanje takega trga bodo morale države članice premostiti še kar nekaj ovir, začenši z implementacijo evropske zakonodaje.

LITERATURA IN VIRI

1. Akt o ustanovitvi družbe z omejeno odgovornostjo SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o. *Uradni list RS, št. 27/2007*.
2. Bahun, P. (2009, januar). Visoke cene elektrike ogrožajo konkurenčnost slovenskih podjetij. *Naš stik*, str. 20.
3. Bahun, P. (2009, maj). Sprejet tretji zakonodajni sveženj za liberalizacijo trga elektrike in plina. *Naš stik*, str. 42.
4. Bajželj J. (2006). *Privatizacija elektrogospodarstva v Sloveniji* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
5. Bugarič, B. (2009). *Pravna ureditev gospodarske javne službe sistema operaterja distribucijskega omrežja (SODO) v luči zahtev evropskega prava (Direktive 2003/54/ES): pravno mnenje*. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.
6. Direktiva 2003/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES. *Evropski uradni list*, 2003/54/ES.
7. Direktiva 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES. *Evropski uradni list*, 2009/72/ES.
8. Elektro Slovenija, d. o. o. (2004). *Trideset let sinhronega obratovanja z Evropo*. Ljubljana. Najdeno 10. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.eles.si/trideset-let-sinhronega-obratovanja-z-evropo.aspx>
9. Energetski zakon. *Uradni list RS, št. 79/1999 (8/2000 popr.)*, 110/2002-ZGO-1, 50/2003 Odl.US: U-I-250/00-14, 51/2004, 26/2005-UPB1, 118/2006 (9/2007 popr.), 27/2007-UPB2, 70/2008, 22/2010.
10. Evropska komisija (2010, 11. marec). *Poročilo o napredku pri oblikovanju notranjega trga plina in električne energije*. Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
11. Evropska komisija (2010, 6. julij). *Sklep Sveta o stališču Evropske unije na sestanku Ministrskega sveta Energetske skupnosti (Skopje, 24. septembra 2010)*. Predlog. Bruselj: Evropska komisija, 2010.
12. *From Regional Markets to a Single European Market*. Najdeno 4. julija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/studies/electricity_en.htm
13. GEN-I, d. o. o. (2010, 4. marec). Letno poročilo poslovne skupine GEN-I in družbe GEN-I, trgovanje in prodaja električne energije, d. o. o., za poslovno leto 2009. Krško, GEN-I, d. o. o.
14. Habjan, V., Janjić, B. & Jakomin, M. (2009, september). Na obzoru preoblikovanje distribucijskih podjetij. *Naš stik*, str. 2–4.
15. Hrovatin, J., Močnik, Z., Svešek, I., Dirnbek, V., Jakl, F., Kern, J. & Papler, D. (2007) *Zgodovina slovenskega elektrogospodarstva*. Ljubljana: Elektrotehniška zveza Slovenije, 2007.

16. Janjić, B. (2006, april). Agencija pred novimi izzivi. *Naš stik*, str. 17.
17. Janjić, B. (2009, julij-avgust). Pozdravljamo vsakršno krepitev konkurenčnosti. *Naš stik*, str. 18.
18. Janjić, B., Skubic, M. & Bahun, P. (2007, maj). Julija popolno odprtje trga. *Naš stik*, str. 3–4.
19. Janjić, B., Bahun, P., Skubic, M. & Habjan, V. (2008, december). Leto 2008 zaznamovale razprave o podnebno energetskega paketu. *Naš stik*, str. 5– 6.
20. Javna agencija Republike Slovenije za energijo (2009, junij). *Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2008*. Maribor: Svet Javne agencije Republike Slovenije za energijo, 2009.
21. Javna agencija Republike Slovenije za energijo (2009, julij). *Zagotovitev učinkovite ureditve izvajanja GJS SODO* (Študija Jerman & Bajuk). Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za energijo, 2009.
22. Kumar, A., Zajc Kejžar, K. (2007). *Delovno gradivo za študij pri predmetu Ekonomika EU in Slovenija*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za energijo (2009). *Kje GIZ ni odgovoril na mnenje RS* (interno gradivo). Ljubljana: Direktorat za energijo.
24. *Ozadje sprejemanja podnebno-energetskega svežnja*. Najdeno 13. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/si/energetika/podnebno-energetski-svezenj>
25. Papler, D. (2007). *Pristopi managementa z vidika organizacijskih sprememb trga distribucije električne energije*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.cigrecired.si/Images/File/MIRO/CATEZ2007/6/CIRED6-2.pdf>
26. Računsko sodišče Republike Slovenije (2009, 24. marec). *Ureditev izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja*. Revizijsko poročilo. Ljubljana: Računsko sodišče RS, 2009.
27. Resolucija o nacionalnem energetskega programu. *Uradni list RS*, št. 57/04.
28. Rojko L. (2006). *Odpiranje trga z električno energijo: primerjava držav EU in Slovenije* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2006.
29. Tajnikar, M., Došenović Bonča, P., Ponikvar, N. & Pušnik, K. (2009). *Prestrukturiranje slovenskih elektrodistribucijskih podjetij – nova organiziranost: projektna naloga*. Ljubljana: Nebra.
30. Tomšič, M. G. (2010, 5. januar). *Novela energetskega zakona – nekaj pospeškov energetskega trgom, 2010*. *Energetika.net*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.energetika.net/novice/komentarji-strokovnjakov/novela-energetskega-zakona--nekaj-pospeskov-energetskim-trgo>
31. SODO, d. o. o., (2009, marec). *Letno poročilo 2008*. Maribor: SODO, d. o. o., 2009.
32. *Ukrepi Komisije za zagotovitev učinkovitega in konkurenčnega energetskega trga v Evropi (Bruselj, 25. junija 2009)*. Najdeno 12. februarja na spletnem naslovu <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1035&format=HTML&aged=0&language=SL&guiLanguage=en>
33. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije in gospodarske javne službe dobava električne energije tarifnim odjemalcem. *Uradni list RS*, št. 23/2007.

34. *Značilnosti dereguliranega trga z električno energijo*. Najdeno 10. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.elektro-gorenjska.si/Za-podjetja>
35. Žumbar, A. (2009, 16. julij). *Tretji energetska paket z le polovičnimi ukrepi?* *Energetika.net*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.energetika.net/si/novice/ekologija/tretji-energetski-paket-z-le-polovicnimi-ukrepi>

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: Seznam uporabljenih kratic	2
PRILOGA 2: Dejanski denarni tok plačane cene za uporabo omrežja	3
PRILOGA 3: Ločevanje dejavnosti elektrodistributerjev v Evropski uniji.....	4
PRILOGA 4: Letne stopnje zamenjav dobavitelja električne energije (2007/2008).....	5
PRILOGA 5: Regulacija cen električne energije za končne odjemalce leta 2008.....	6
PRILOGA 6: Grafični prikaz rezultatov študije Review of Structures for the System Development Activity	7
PRILOGA 7: Najugodnejši model z vidika sindikatov	8
PRILOGA 8: Bilance stanja in zaposleni po prenosu elektrodistribucijske infrastrukture na družbo SODO	9
PRILOGA 9: Bilance stanja in zaposleni elektrodistribucijskega podjetja ter družbe SODO pred prenosom infrastrukture in zaposlenih ter po njem.....	10
PRILOGA 10: Bilance stanja in zaposleni po prenosu infrastrukture na družbo SODO in zaposlenih, ki danes znotraj distribucijskega podjetja opravljajo storitve za SODO, na novonastalo storitveno podjetje	11

PRILOGE

PRILOGA 1: Seznam uporabljenih kratic

EDI elektrodistribucijska infrastruktura

ELES javno podjetje Elektro Slovenija d. o. o., ki izvaja dejavnosti systemskega operaterja prenosnega omrežja

EZ energetska zakon

GJS gospodarska javna služba

HSE holding slovenskih elektram

RS Republika Slovenija

SDE Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije

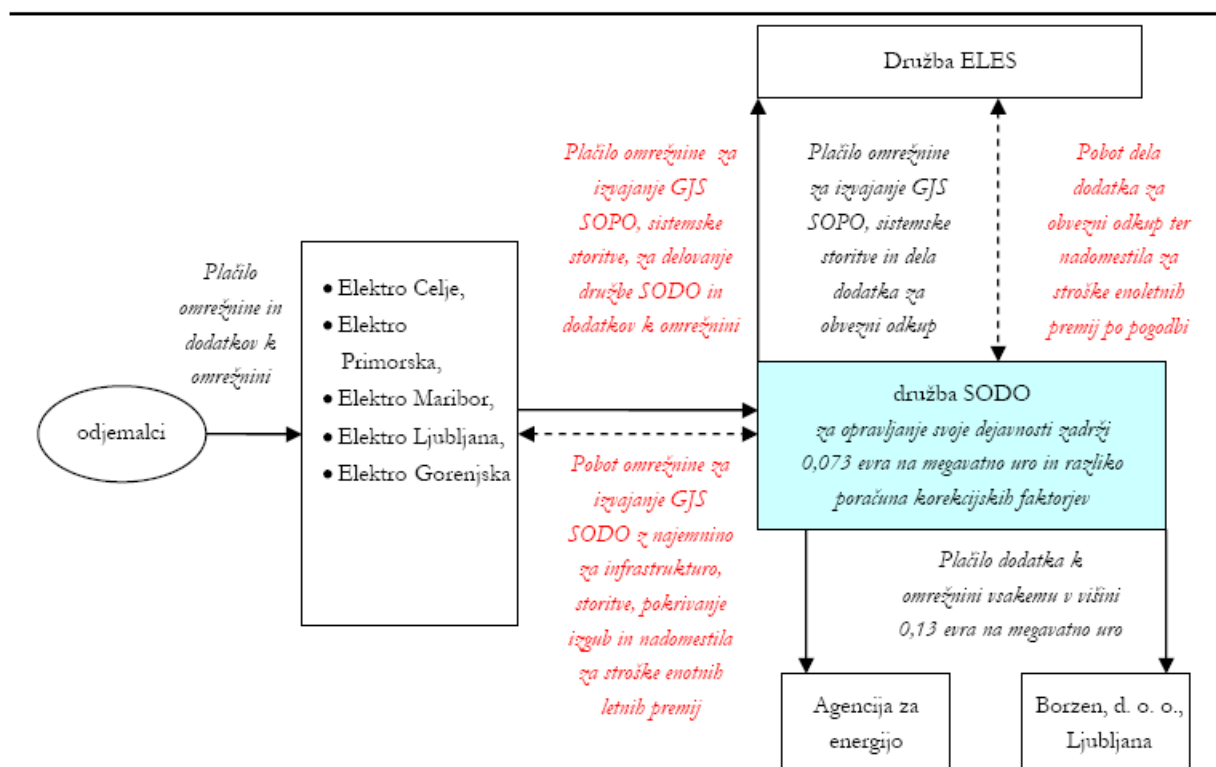
SODO systemski operater distribucijskega omrežja

TEP tretji energetska paket

ZGJS zakon o gospodarskih javnih službah

PRILOGA 2: Dejanski denarni tok plačane cene za uporabo omrežja

Vir: Revizijsko poročilo, 2009, str. 43.

PRILOGA 3: Ločevanje dejavnosti elektrodistributerjev v Evropski uniji

Elektrika	Število operaterjev distribucijskega omrežja	Število lastniško ločenih operaterjev distribucijskega sistema	Število pravno ločenih operaterjev distribucijskega sistema	Uporaba izvzetja iz zahtev po lastniškem in pravnem ločevanju*	Število operaterjev distribucijskega omrežja z manj kot 100.000 odjemalci
Avstrija	130	0	11	da	119
Belgija	26	NA	26	ne	NA
Bolgarija	4	4	4	ne	1
Ciper	1	0	0	ne	0
Češka	3	0	3	da	278
Danska	89	0	89	ne	82
Estonija	40	NA	1	da	39
Finska	89	1	50	ne	82
Francija	148	0	4	da	143
Nemčija	862	0	150	da	787
Velika Britanija	19	0	19	ne	5
Grčija	1	0	0	ne	0
Madžarska	6	0	6	ne	0
Irska	1	0	0	ne	0
Italija	151	130	12	da	139
Latvija	10	9	1	da	9
Litva	2	0	2	da	5
Luksemburg	8	0	1	da	7
Malta					
Severna Irska	1	0	1	ne	0
Norveška	162	9	41	da	155
Poljska	20	0	14	da	6
Portugalska	13	10	11	da	10
Romunija	35	5	8	da	27
Slovaška	3	0	3	da	159
Slovenija	1	0	1	ne	0
Španija	346	0	346	da	340
Švedska	175	0	175	da	166
Nizozemska	8	5	8	ne	2

Opombe: NA pomeni, da podatki niso bili na voljo (not available).

* Manjši distributerji, ki oskrbujejo manj kot 100.000 odjemalcev, so lahko izvzeti iz zahtev pravnega in funkcionalnega ločevanja. Možnost izvzetja ni časovno omejena.

Vir: Technical Annex to the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Report on progress in creating the internal gas and electricity market, 2010, str. 36.

PRILOGA 4: Letne stopnje zamenjav dobavitelja električne energije (2007/2008)

	Celoten maloprodajni trg			Večji industrijski odjemalci			Srednje veliki industrijski odjemalci			Manjši industrijski odjemalci in gospodinjstva		
	2007	2008	Δ	2007	2008	Δ	2007	2008	Δ	2007	2008	Δ
Avstrija	1,70%	1,70%	0,00%	5,10%	14,40%	9,30%	16,60%	17,90%	1,30%	1,70%	1,70%	0,00%
Belgija	10,10%	NA		1%	NA		NA	NA		NA	NA	
Bolgarija	0,0%	0,0%	0,0%	35%	36%	1,00%	0,01%	0,01%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ciper	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Češka	0,80%	0,90%	0,10%	33%	45%	12,00%	15%	18%	3,00%	0,80%	0,90%	0,10%
Danska	3,00%	2,80%	-0,20%	NA	NA		20,70%	13,50%	-7,20%	2,80%	2,70%	-0,10%
Estonija	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	NA		0,0%	NA		0,0%	NA	
Finska	4,00%	4,40%	0,40%	NA	NA		NA	NA		NA	NA	
Francija	0,40%	2%	1,60%	1,20%	1%	-0,20%	0,03%	0,0%	-0,3%	2,20%	1,00%	-1,20%
Nemčija	3,36%	4,75%	1,39%	15%	17,36%	2,36%	4,65%	4,57%	-0,08%	3,18%	4,71%	1,53%
Velika Britanija	NA	NA		NA	NA		NA	NA		19,10%	19,90%	0,80%
Grčija	0,0%	0,0%	0,0%	NAP	NAP		NAP	NAP		NAP	NAP	
Madžarska	NA	NA		NA	NA		NA	NA		NA	NA	
Irsko	NA	1,17%		NA	10,44%		NA	9,83%		0,40%	1,13%	0,73%
Italija	1,90%	3,70%	1,80%	28,20%	32,50%	4,30%	22,60%	32,80%	10,20%	1,90%	10,40%	8,50%
Latvija	1%	1%	0,0%	0,0%	0,0%		1%	1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Litva	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Luksemburg	0,20%	0,20%	0,0%	11,44%	3,60%	-7,84%	0,19%	0,37%	0,18%	0,19%	0,17%	-0,02%
Malta												
Severna Irsko	NAP	0,40%		NAP	8%		NAP	5%		NAP	5,00%	
Norveška	8,52%	7,80%	-0,72%	NAP	NAP		7,57%	7,60%	0,03%	8,63%	8,10%	-0,53%
Poljska	NA	NA		NA	NA		NA	NA		NA	NA	
Portugalska	2,20%	1,20%	-1,00%	0,0%	0,0%	0,0%	3,90%	0,0%	-3,90%	2,20%	1,20%	-1,00%
Romunija	NA	0,01%		4,42%	4,16%	-0,25%	3,15%	2,07%	-1,08%	0,07%	0,0%	-0,07%
Slovaška	2%	0,17%	-1,83%	2%	2,77%	0,77%	0,0%	0,15%	0,15%	0,0%	0,20%	0,20%
Slovenija	0,40%	0,60%	0,20%	0,0%	0,0%	0,0%	0,02%	0,02%	0,0%	0,40%	0,56%	0,16%
Španija	2%	NA		18%	NA		7%	NA		2%	NA	
Švedska	10%	11,30%	1,30%	10,30%	7,50%	-2,80%	10,30%	7,50%	-2,80%	9,50%	9,20%	-0,30%
Nizozemska	NA	9,30%		NA	NA		NA	NA		8,50%	9,30%	0,80%

Opombe: NA pomeni, da podatki niso bili na voljo (not available), NAP pa da podatki niso bili uporabni (the data is not applicable for the abbreviation).

Vir: Technical Annex to the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Report on progress in creating the internal gas and electricity market, 2010, str. 7.

PRILOGA 5: Regulacija cen električne energije za končne odjemalce leta 2008

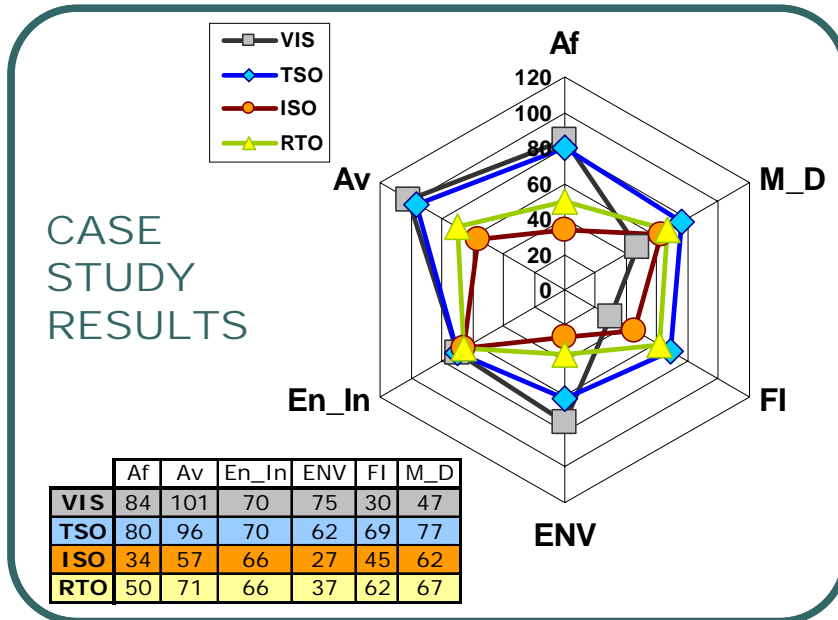
	Regulacija cen za končne odjemalce v letu 2008					
	Gospodinjiski odjemalci	Negospodinjiski odjemalci	Število odjemalcev, oskrbovanih pod ceno		Potrošnja, oskrbovana pod ceno (v TWh)	
			Gospodinjiski odjemalci	Negospodinjiski odjemalci	Gospodinjiski odjemalci	Negospodinjiski odjemalci
Avstrija	NE	NE	0	0	0	0
Belgija	NE	NE	NA	NA	NA	NA
Bolgarija	DA	DA	4.292.375	496.151	10,03	10,78
Ciper	DA	DA	386.489	114.000	1,682	2,873
Češka	NE	NE	0	0	0	0
Danska	DA	DA	NA	NA	NA	NA
Estonija	DA	DA	527.096	NA	1,845	NA
Finska	NE	NE	NAP	0	0	0
Francija	DA	DA	29.106.000	4.012.000	137	154
Nemčija	NE	NE	NAP	NAP	NAP	NAP
Velika Britanija	NE	NE	0	0	0	0
Grčija	DA	DA	5.715.479	NA	18,1	NA
Madžarska	DA	DA	5.042.332	257.752	11,46	1,34
Irska	DA	DA	1.974.757	124.632	9,083	4,49
Italija	DA	DA	27.017.000	5.621.000	59,6	42,5
Latvija	DA	NE	995.000	91.891	1,627	4,385
Litva	DA	DA	1.391.429	55.952	2,75	5,9
Luksemburg	NE	NE	NAP	NAP	NAP	NAP
Malta						
Severna Irska	DA	DA	747	NAP	3,293	1,518
Norveška	NE	NE	NAP	NAP	NAP	NAP
Poljska	DA	NE	13.342.263	1.224.470	26,9	2,8
Portugalska	DA	DA	5.836.057	55.370	18,249	25,659
Romunija	DA	DA	8.179.188	5.93.746	10,372	12,977
Slovaška	DA	NE	617.798	0	1,64	0
Slovenija	NE	NE	0	0	0	0
Španija	DA	DA	24.173.317	599.065	76,45	28
Švedska	NE	NE	0	0	0	0
Nizozemska	DA	DA	6.906.000	1.025.000	25,2	12,985

Opombe: NA pomeni, da podatki niso bili na voljo (not available), NAP pa da podatki niso bili uporabni (the data is not applicable for the abbreviation).

Vir: Technical Annex to the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Report on progress in creating the internal gas and electricity market, 2010, str. 10.

PRILOGA 6: Grafični prikaz rezultatov študije Review of Structures for the System Development Activity

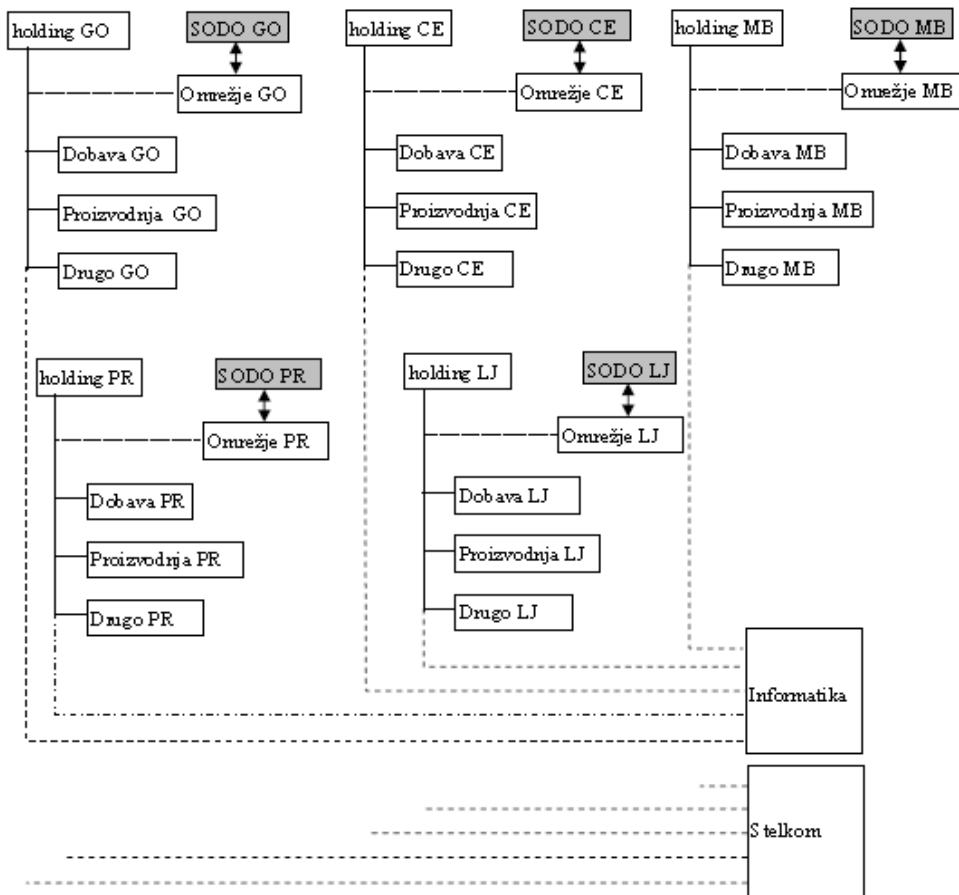
Slika 6: Rezultati študije vpliva strukture na doseganje zastavljenih ciljev

Goals: Service Availability (AV), Service Affordability (AF), Energy Independence (En_In), Market Development (M_D), Environmental goals (EN), Financial goals (FI).

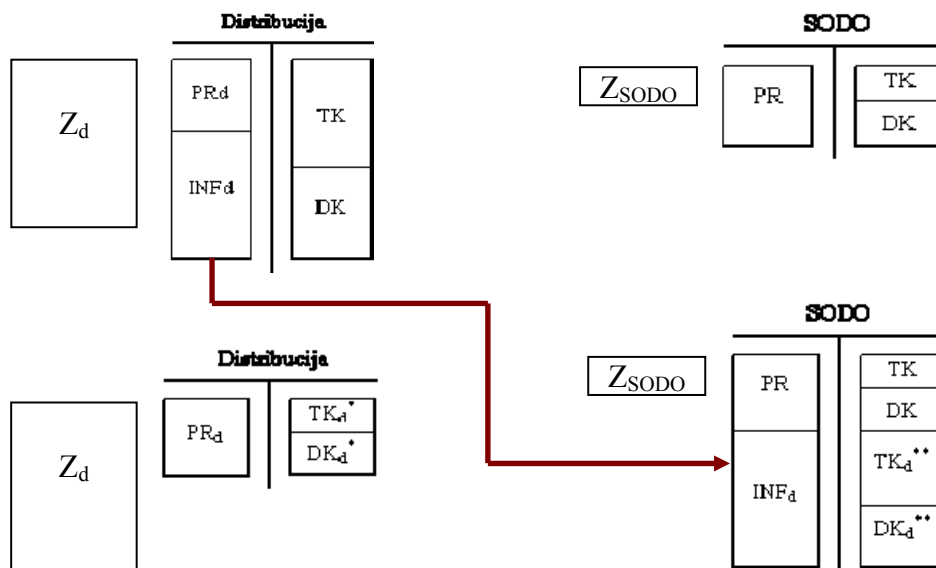
Vir: Review of Structures for the System Development Activity, 2007, str.9.

PRILOGA 7: Najugodnejši model z vidika sindikatov

Vir: Zbrana gradiva o reorganizaciji elektrodistribucijskih podjetij, 2010, str. 20.

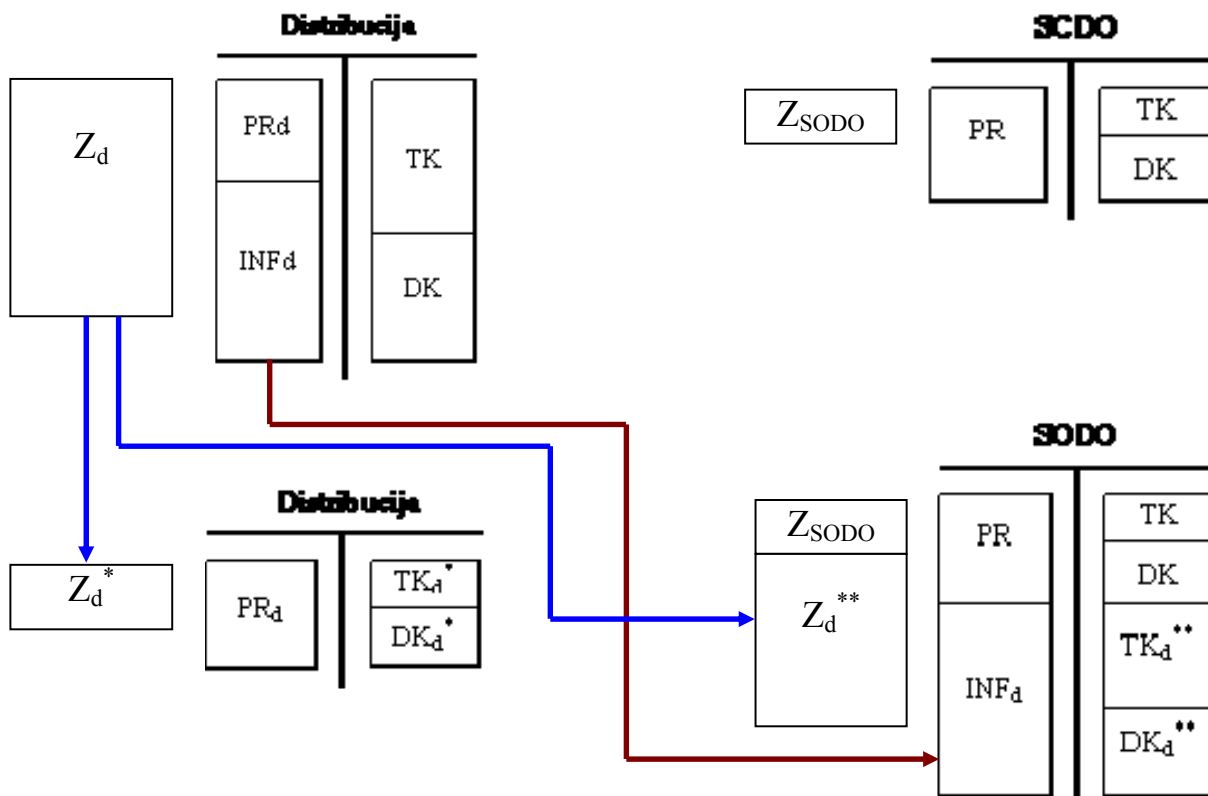
PRILOGA 8: Bilance stanja in zaposleni po prenosu elektrodistribucijske infrastrukture na družbo SODO

Opombe: Z INF smo označili v bilancah infrastrukturo, s PR ostalo premoženje v elektrodistribucijskih podjetjih in družbi SODO, ki ni povezano neposredno z elektrodistribucijsko infrastrukturo, s TR trajni kapital, pri čemer je TR** trajni kapital, prenesen na družbo SODO, in TR* trajni kapital, ki ni prenesen z elektrodistribucijskih podjetij na družbo SODO, ter DK dolžniški kapital, pri čemer je DR** dolžniški kapital, prenesen na družbo SODO, in DR* dolžniški kapital, ki ni prenesen z elektrodistribucijskih podjetij na družbo SODO. Z Z_d smo označili zaposlene v elektrodistribucijskem podjetju, z Z_{SODO} pa tiste iz družbe SODO.

Vir: Organizacijsko-ekonomska študija reorganizacije elektrodistribucijskih podjetij v Sloveniji, Tajnikar, 2009, str.

PRILOGA 9: Bilance stanja in zaposleni elektrodistribucijskega podjetja ter družbe SODO pred prenosom infrastrukture in zaposlenih ter po njem

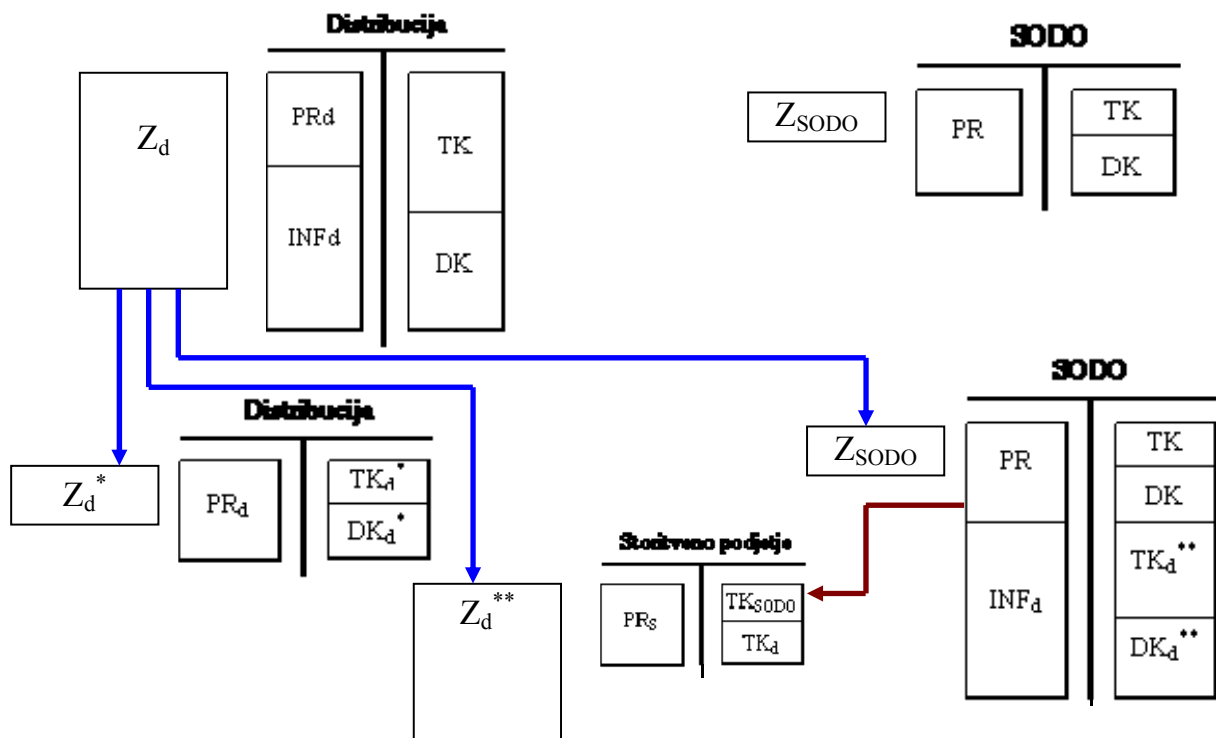

Opombe: Z_d^* so zaposleni, k danes niso vezani na elektrodistribucijsko infrastrukturo, Z_d^{**} pa tisti, ki so vezani na elektrodistribucijsko infrastrukturo.

Vir: Organizacijsko-ekonomska študija reorganizacije elektrodistribucijskih podjetij v Sloveniji, Tajnikar, 2009, str.

PRILOGA 10: Bilance stanja in zaposleni po prenosu infrastrukture na družbo SODO in zaposlenih, ki danes znotraj distribucijskega podjetja opravljajo storitve za SODO, na novonastalo storitveno podjetje

Vir: Organizacijsko-ekonomska študija reorganizacije elektrodistribucijskih podjetij v Sloveniji, Tajnikar, 2009, str. 48.